

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

Coming out v životě homosexuála

Vedoucí práce: Mgr. Michal Kaczor

Autor práce: Jakub Luksch

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: IV.

2020

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne 15.3. 2020 v Českých Budějovicích

.....

Jakub Luksch

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce **Mgr. Michalu Kaczorovi** za cenné rady, podnětné připomínky, a za podporu a ochotu v průběhu psaní práce. Mé poděkování patří i **RSDr. Jánovi Mišovičovi, CSc.** za vstřícnost a metodické usměrňování v rámci realizovaného výzkumu.

Nemalé poděkování patří také všem aktérům za jejich čas a spolupráci při realizaci rozhovorů.

Obsah

ÚVOD	5
1. Homosexualita	6
1.1 Definice homosexuality a důležitých pojmů s ní souvisejících.....	6
1.2. Příčiny vzniku homosexuality	9
2. Homosexualita a společnost	11
2.1. Homosexualita v historii.....	11
2.2. Homosexualita v české historii.....	14
2.3. Česká republika a homosexualita v současnosti.....	16
3. Coming Out	22
3.1. Definice coming outu	22
3.2. Vnitřní coming out.....	23
3.3. Vnější coming out.....	26
3.4. Sekundární coming out.....	27
3.5. Specifické problémy coming outu v konkrétních fázích života	28
4. Sociální práce s lidmi, kteří procházejí problematickým vnějším coming outem	32
4.1. Domácí násilí.....	32
4.2. Dobrovolné či vynucené opuštění domova	34
4.3. Šikana a diskriminace ve škole.....	35
4.4. Šikana, diskriminace a nepříznivé prostředí v lékařských a pečovatelských pobytových zařízeních.....	36
5. Výzkum	38
5.1. Cíl výzkumu	38
5.2. Metodika výzkumu	38
5.3. Etika výzkumu.....	39
5.4. Výsledky výzkumu	39
6. Diskuze	50
ZÁVĚR.....	53
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	56
PŘÍLOHY	60
ABSTRAKT.....	64

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá procesem coming outu v životě homosexuálně orientovaných jedinců. **Za cíl si klade zmapovat problematiku coming outu se zaměřením na coming out vnější, problematické situace, které během něj mohou nastat, a jejich možná řešení pomocí nástrojů sociální práce.**

Téma a následný cíl práce jsem zvolil na základě vlastních zkušeností s touto menšinou, získanému vhledu do témat, která v současné době touto komunitou cirkulují, a na to navazující snahy pojmout dané téma trochu jiným způsobem, než většina ostatních prací, které se touto problematikou zabývají. Zároveň, vzhledem k povaze a rozsahu tohoto typu odborné práce, je téma zpracováno v obecnější rovině a tudíž je na některá komplexnější témata pouze poukázáno, protože jejich rozbor by pak vyžadoval rozsah diplomové práce.

Práce je rozčleněna na šest kapitol.

První se zaměřuje na definici jak samotného pojmu homosexuality, tak i dalších pojmů s ní, nejen v rámci této práce, souvisejících. Dále řeší možné příčiny vzniku homosexuality.

Druhá kapitola se věnuje homosexualitě jakožto fenoménu ve společnosti. Mapuje to, jak byla vnímána v různých historických obdobích, během české historie, a jak je na ní pohlíženo v současné společnosti. Jsou zde představeny také organizace angažující se v oblasti práv LGBT na území ČR.

Třetí kapitola se zabývá samotnou problematikou coming outu. Definuje daný proces jako takový, popisuje jeho členění a specifické problémy, které během něj mohou v jednotlivých fázích života nastat.

Čtvrtá kapitola se pak zaměřuje na konkrétní problematické situace, které mohou nastat v rámci coming outu vnějšího, a jejich možná řešení pomocí nástrojů sociální práce.

Pátá kapitola je věnována kvalitativnímu výzkumu, který prostřednictvím rozhovorů s pěti homosexuálně orientovanými aktéry poskytne potřebný vhled do problematiky coming outu právě z pohledu jedinců, kteří si daným procesem prošli, či stále procházejí.

Závěrečná kapitola pak obsahuje diskuzi, kde jsou konfrontovány poznatky z první až čtvrté kapitoly, vycházející z literárních a jiných zdrojů, s výsledky výzkumu představenými v kapitole páté.

Během zpracování bakalářské práce jsem čerpal z mnoha zdrojů, mezi kterými bych rád uvedl především publikace *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita* od Zdeňka Slobody, *Sexuologie (nejen) pro lékaře* od Jaroslava Zvěřiny, *Neviditelná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii* od Sylvie Ondrisové a *Homosexualita v názorech současné společnosti* od Pavlíny Janošové, které pro mě svou strukturou a jasným popisem dané problematiky byly nepostradatelné.

1. Homosexualita

Tato kapitola se věnuje především definicím toho, co samotný pojem „Homosexualita“ znamená, stručně shrnuje etymologii daného pojmu a zároveň představuje definice dalších pojmů s ní souvisejících, jako jsou bisexualita, homofobie, heteronormativita či rozlišení mezi (homo)sexualitou a (homo)sexuálním chováním. V závěru se kapitola věnuje možným příčinám vzniku homosexuality.

1.1 Definice homosexuality a důležitých pojmů s ní souvisejících

Definicí, které popisují to, co bychom si měli představit pod pojmem „homosexualita“, lze najít mnoho. V knize *Sexuologie pro zdravotníky* autorka Taťána Šrámková definuje homosexualitu následovně: „*Homosexualita je variace sexuální preference, kdy jedinec pro svoje vzrušení a uspokojení preferuje stejné pohlaví.*“¹ Další dvě definice jsou brány spíše ze sociálního hlediska. První, kterou můžeme najít na internetovém portálu *American Psychological Association* tvrdí, že pojem „homosexualita“ označuje u jedince stav, kdy je emocionálně, citově či sexuálně přitahován k osobám stejného pohlaví.² Dále Zdeněk Sloboda ve své knize *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita* uvádí, že homosexualita je: „*Sexuální, citová a partnerská preference osob stejného pohlaví / genderu.*“³

Lze si tedy všimnout, že některé definice spojují tento pojem zejména s jakousi biologickou potřebou, kdežto jiné do ní zahrnují i emotivní či citové vazby.

Samotný termín „homosexualita“ a „homosexuální“ zavedl do odborného jazyka maďarský psychiatr Karoly Benkert v roce 1869, do té doby termín jako takový nebyl vůbec znám. Jednalo se o neutrální substituci za pejorativní pojmy typu „sodomie“ či „pederastie“. Již dříve, v roce 1862, uvedl německý autor Karl Ulrich, termín „urning“ jako označení pro homosexuálního muže a „urningin“ pro homosexuální ženu. Pojmy „homosexualita“ a „homosexuální“ je časem však převážily – a to jak v obecné mluvě, tak i v literatuře.⁴ V současné době se používá označení „gay“ pro homosexuálního muže a „lesba“ pro homosexuální ženu.⁵

Mezi jiné, již méně často používané termíny patří například výraz „konträre Sexualempfindung“ („konkrétní sexuální cítění“) německého psychiatra Karla Westphala,

¹ Šrámková, Taťána, *Sexuologie pro zdravotníky*, 2015, s. 169.

² Srov. *American Psychological Association, Sexual orientation and homosexuality*, [online], 2013, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://web.archive.org/web/20130808032050/http://www.apa.org/helpcenter/sexual-orientation.aspx>

³ Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 156.

⁴ Srov. Zvěřina, Jaroslav, *Sexuologie (nejen) pro lékaře*, 2003, s. 120.

⁵ Srov. Šrámková, Taťána, *Sexuologie pro zdravotníky*, 2015, s. 169.

či „sexuální inverze“, později hojně používaný Havelockem Ellisem v jeho studii z roku 1936, která nesla název „Sexual Inversion“.⁶

Velmi důležitým faktorem, vzhledem k tomuto tématu, je také rozlišení mezi *(homo)sexualitou* a *(homo)sexuálním chováním*. Homosexualita v tomto kontextu je brána jako niterní sexuální orientace. Homosexuální chování ale nemusí být nutně motivováno odlišnou sexuální orientací. To může platit v případě jak homosexuálních styků vězňů, tak i v homosexuální prostituci, kdy sami muži či ženy, kteří ji provozují, bývají velmi často orientováni heterosexuálně.⁷ Taktéž v historii je možné nalézt kultury, kdy nebylo homosexuální chování spojeno s orientací, ale bylo součástí společenských rituálů či zvyků. K tomuto fenoménu se ještě vrátím v další kapitole.

V rámci tohoto tématu je dobré také zmínit pojmy „bisexualita“ a „trans identita“. Bisexualita označuje stav, kdy jedinec nedokáže přesně říci, které pohlaví v rámci své sexuality preferuje. Takových jedinců je však ve společnosti velmi málo. U homosexuálních jedinců se mnohdy objevuje tendence o sobě hovořit jako o bisexuálech, a to z důvodu, aby svou homosexuální orientaci učinili sociálně přijatelnější (zejména tam, kde se veřejné mínění nestaví vůči homosexuálním lidem příliš pozitivně).⁸ Samotná bisexualita (zde brána jako bisexuální chování) je ale v rámci české sexuologie poměrně záhadný fenomén. Například se bere jako móda posledních několika let, pohlíží se na ní také jako na možnou nejistotu ve vlastní sexuální orientaci a taktéž může souviset s experimentováním s vlastní sexualitou, kdy člověk zjišťuje, často v době puberty, co je pro něj správné, příjemné či zajímavé. Přesto ale nelze popřít, že bisexualita existuje, neboť v naší společnosti je část lidí, kteří se dlouhodobě nebo i celoživotně chovají bisexuálně, jsou schopni se zamilovat do žen i mužů a mít s nimi plnohodnotný partnerský vztah.⁹ Trans identitu definuje Zdeněk Sloboda takto: „*Jde o zastřešující pojem, pod nějž je možné zahrnout všechny skupiny, které se vymykají genderové normě společnosti a jejímu předpokládanému a neproblematizovanému vztahu k pohlaví (viz. genderový řád, gender), tedy od femininních a androgynních mužů (příp. maskulinních žen), dále transvestity a travestity, transgender lidí, přes intersexuální jedince, až po transsexuální lidi, kteří tento svůj ‚trans‘ stav a status odstraňují úpravou biologického pohlaví.*“¹⁰

Dalším pojem, který je důležitý pro tuto práci a je spojený s fenoménem homosexuality, je homofobie. Jedná se o nepřátelský přístup, který je založený na předsudcích a negativních postojích vůči lidem, kteří jsou buď homosexuální, nebo se to u nich předpokládá. Velmi častým motivem bývá představa tzv. genderové inverze (obrácení), která je založená na předpokladu, že homosexuální muži jsou femininní a homosexuální ženy naopak maskulinní. Problém homofobie bývá také často spojován s problematickým pojetím mužství, kdy se dominantní typy maskulinity (které jsou automaticky brány jako heterosexuální), snaží odstranit či diskreditovat jiné typy maskulinity (zpravidla ty více femininní), aby nedošlo

⁶ Srov. Zvěřina, Jaroslav, *Sexuologie (nejen) pro lékaře*, 2003, s. 120.

⁷ Srov. Tamtéž, s. 120.

⁸ Srov. Tamtéž, s. 121.

⁹ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 60.

¹⁰ Tamtéž, s. 159.

ke ztrátě dominance. V tomto pojetí je tedy homofobie jakýsi strach z jinakosti, kdy samotná sexualita oběti je spíše podružný pojem, a může se tak dotýkat i heterosexuálních jedinců, kteří nezapadají do daného maskulinního řádu.¹¹ Jaroslav Zvěřina dále uvádí, že termínem „homofobie“ se hromadně označují veškeré obavy z homosexuální orientace, a jejím základem je strach z neznámého či méně obvyklého. Upozorňuje, že lidé s homofobním chováním mnohem častěji útočí na jedince mužského pohlaví než ženského. Zároveň dodává, že homofobně se chovající jedinci se neustále snaží racionálně odůvodnit své obavy z „nepřirozené homosexuality“ a někteří z nich nacházejí tuto podporu pro své postoje například v náboženských argumentech.¹²

Pojem „heteronormativita“ označuje společenské nastavení, které vnímá jako normu pouze heterosexuality a jevy s ní spojené, a vše ostatní jako odchylku. Automaticky tedy předpokládá, že se všichni budou chovat, přemýšlet nebo identifikovat žádoucím způsobem, a tím může vytvářet tlak na jedince, ale i celou společnost.¹³

V rámci chápání (homo)sexuality jako takové, můžeme narazit na mnoho rozdělení, na základě kterých lze pohlížet na tuto problematiku různými způsoby (např. pojetí sexuologické, psychologické, teologické nebo sociální). V současné době se ale velmi často používá pojetí, které pohlíží na sexualitu v rámci čtyř termínů/kategorií. Prvním termínem je „sexuální orientace“, kterým se označuje sexuální preference osob opačného, či stejného pohlaví, popřípadě obou. Tento termín pochází ze sexuologie. Jako další lze na sexualitu pohlížet z hlediska tzv. „afektivity“ nebo citové orientace. Tyto pojmy pracují s modelem, kdy citová (romantická) a sexuální orientace jsou od sebe oddělitelné veličiny, které mohou existovat nezávisle na sobě, ale také spolu.¹⁴ Třetím termínem je „sexuální chování“, které, jak jsem již zmiňoval, nemusí být nutně bráno jako projev sexuální orientace. Současná sexuologie díky tomu zavedla termín „MSM“ - Men having sex with men (muži mající sex s muži), který respektuje fakt, že někteří jedinci, kteří se homosexuálně chovají, se ale jako homosexuálové neidentifikují.¹⁵ Posledním termínem je „sexuální, resp. genderová identita“, který označuje sebepojetí jedince. Pracuje s tím, jak jedinec vnímá sám sebe jakožto muže či ženu, oboje či ani jedno, případně jako *trans* a kde se jedinec vidí a vnímá a v rámci kontaktu s jinými umísťuje na kontinuu maskulinity a feminity.¹⁶ *Identita* by měla být jakýmsi cílovým stavem, či produktem procesu identifikace. Tomuto procesu se v kontextu homosexuality říká „coming out“ a budu se mu věnovat více ve třetí kapitole práce.¹⁷

¹¹ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 156.

¹² Srov. Zvěřina, Jaroslav, *Sexuologie (nejen) pro lékaře*, 2003, s. 125.

¹³ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 155.

¹⁴ Srov. Tamtéž, s. 16-18.

¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 22.

¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 154.

¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 23.

1.2. Příčiny vzniku homosexuality

I přesto, že na toto téma existuje mnoho odborných názorů a studií, jedná se stále o plně nedořešenou otázku. Barbara L. Frankowski uvádí, že v dnešní době se většina vědců shoduje na tom, že sexuální orientace je nejpravděpodobněji výsledek komplexních interakcí různých genetických, hormonálních a kulturních faktorů.¹⁸ Jak ale determinovat původ homosexuality?

Franz Kallman provedl v roce 1952 studii, kdy porovnával jednovaječná a dvouvaječná dvojčata, přičemž našel stoprocentní shodu v homosexuální orientaci u monozygotních párů na rozdíl od dizygotních. Německý lékař Günter Dörner, který prováděl další významné endokrinologické výzkumy, předpokládal, že příčinou mužské homosexuality je androgenní deficit v krátkém časovém období druhého trimestru intrauterinního života plodu.¹⁹

V rámci možných biologických příčin homosexuality, můžeme také najít mnoho výzkumů, které pracují s genem Xq28, jakožto možným zodpovědným faktorem za homosexuální orientaci u některých mužů.²⁰ Podle výsledků studie z roku 1993, kterou vedl Dean H. Hamer a jeho kolegové, některé chromozomy X obsahují gen zvaný Xq28, který zvyšuje pravděpodobnost, že jedinec bude homosexuální. Studie byla prováděna na 114 homosexuálních mužích, mezi které byli vybráni i homosexuálně orientovaní sourozenci na kterých byl zkoumán i vliv dědičnosti. Během studie bylo nalezeno několik genetických markerů shromážděných u genu Xq28, které byly společné pro mnoho homosexuálů participujících na studii. Pomocí metody LOD, která pracuje se vzdáleností mezi jednotlivými shromážděnými geny u chromozomu, se vědci také snažili určit dědičnost tohoto genu a zjistili, že vzhledem k tomu, že jednotlivé genetické markety jsou blízko u sebe, je vysoká pravděpodobnost, že se také společně dědí. Podle Hamera jsou výsledky jasným důkazem, že se Xq28 podílí na mužské sexuální orientaci.²¹ V roce 2014 byl publikován výzkum vycházející z Hamerovy studie, který pracoval s 400 páry homosexuálních bratrů, a který stejně jako jeho předchůdce došel k výsledkům, že role chromozomu X (konkrétně genu Xq28) v determinaci mužské sexuální orientace je nezpochybnitelná.²²

Na ideu této studie lze volně navázat pohledem britského zoologa, etiologa a evolučního biologa Richarda Dawkinse, který tvrdí, že homosexualita je úzce spojena s dědičností. Zastává názor, že lidský gen, ať se jedná o gen pro homosexualitu nebo cokoliv jiného, nevyhnutelně nemusí daný efekt v životě jedince rozvinout. Domnívá se, že určitý gen má daný účinek pouze, pokud se rozvíjí v tom, pro něj správném, prostředí. Popisuje tedy, že například rodič homosexuálního dítěte může mít homosexuální gen, ale samotný efekt toho genu se u něj

¹⁸ Srov. Frankowski, L., Barbara, *Sexual orientation and adolescents*, In. Pediatrics, [online], 2004, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://pediatrics.aappublications.org/content/113/6/1827.long>

¹⁹ Srov. Šrámková, Taťána, *Sexuologie pro zdravotníky*, 2015, s. 169.

²⁰ Srov. Zvěřina, Jaroslav, *Sexuologie (nejen) pro lékaře*, 2003, s. 122.

²¹ Srov. Nguyen, Christina, "A Linkage Between DNA Markers on the X Chromosome and Male Sexual Orientation" (1993), by Dean H. Hamer and Charles A. Thomas, In. Embryo, [online], 2017, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://embryo.asu.edu/pages/linkage-between-dna-markers-x-chromosome-and-male-sexual-orientation-1993-dean-h-hamer-and>

²² Srov. Grant, Bob, *Zeroing in on the „Gay Gene“*, In. TheScientist, [online], 2014, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.the-scientist.com/the-nutshell/zeroing-in-on-the-gay-gene-36403>

nerozvinul v důsledku nevhodného prostředí, na rozdíl od jeho potomka, který po něm tento gen zdědil, ale už se rozvíjel v prostředí jiném, pro daný gen vyhovujícím. Dodává ovšem, že to je pouze jedno z možných vysvětlení, pro které zatím nejsou dostatečné důkazy.²³

Můžeme tedy vidět, že možných biologických příčin vzniku homosexuality je mnoho, žádnou z nich ale zatím nelze určit jako definitivní. Dle Zvěřiny je však jisté, že bez výrazné biologické predispozice by byla trvalá přítomnost homosexuálně orientované menšiny v heterosexuálním světě jen velmi těžce pochopitelná. Tuto tezi podporuje také to, že u dospívajících jedinců se homosexuální orientace objevuje s velmi silnou naléhavostí, a že nikdy nebylo jakýmkoli způsobem prokázáno, že by bylo možné se homosexuální orientaci naučit.²⁴ Tímto se opět vracíme k velmi důležitému rozlišování pojmů „homosexuální orientace“ a „homosexuální chování“. Zvěřina vysvětluje, že: „*Ani dlouholetí homosexuální prostituti, kteří se svým podnikáním ve specifické subkultuře začali v dospívání, se nenaučí homosexualitě. Selhaly také všechny pokusy ‚odnaučit‘ homosexuály ‚zvrácené‘ sexuální orientaci různými psychoterapeutickými postupy.*“²⁵

Zdeněk Sloboda ale naráží na to, že ač je obecně předpokládáno, že orientace jako taková je nějakým způsobem vrozená, má tato představa dvě úskalí. Prvním z nich je fakt, že doposud nebyla sexuální orientace jednoznačně biologicky určena. Píše: „*Různé výzkumy přinášejí různé předpoklady – vliv hormonů v prenatálním nebo postnatálním období, genetickou dispozici atp. (viz např. Wilson, Rahman, 2005), zároveň většina výzkumů, pokud prokázala určitý vliv, tak pouze na část populace, která je identifikována, nebo se identifikuje jako homosexuální.*“ Druhé úskalí naráží na to, že vliv společnosti a kultury je pro to, aby se jedinci identifikovali jako homosexuální, dosti zásadní. Jestliže daná společnost homosexualitu nějakým způsobem trestá, nebo jako kategorie vůbec neexistuje, je velmi pravděpodobné, že jedinci, kteří by mohli být označeni jako homosexuálně orientovaní, sami sebe takto označovat vůbec nebudou. Právě proto se v současné době velmi často používají tři kategorie – afektivita, chování a (sebe)identifikace, které pomáhají lépe určit sexuální orientaci.²⁶

²³ Srov. Richard Dawkins Foundation for Reason & Science, Darwin Day 2015 Questions: #4 How does evolution explain homosexuality?, In. Youtube, [online], zveřejněno 24. 3. 2015, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=IDmQns78FR8>

²⁴ Srov. Zvěřina, Jaroslav, *Sexuologie (nejen) pro lékaře*, 2003, s. 121.

²⁵ Tamtéž, s. 122.

²⁶ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 17.

2. Homosexualita a společnost

Pro lepší pochopení jakéhokoliv společenského fenoménu v kontextu současnosti je vhodné nahlédnout do historie. A téma homosexuality není výjimkou.

Marianna Šípošová v knize *Neviditelná menšina* tvrdí: „S poměrně velkou jistotou můžeme tvrdit, že lidé se chovali jak heterosexuálně, tak i homosexuálně ve všech dobách a kulturách, a že podíl lidí s homosexuálními a heterosexuálními dispozicemi se příliš nemění v souvislosti s rozmístěním ,v čase a prostoru‘. Rozdíl v jednotlivých historických obdobích a kulturách spočívá tedy pouze v tom, do jaké míry byla nebo nebyla daná společnost heterosexuálně normativní. Informace o jednotlivých historických obdobích v souvislosti se sexuální orientací anebo chováním nám často chybí, anebo jsou značně zkreslené heterosexuálními normami naší a západní kultury.“²⁷

Následující kapitola mapuje přístup k fenoménu homosexuality v různých historických obdobích a kulturách, a poté i v rámci české historie. Dále se věnuje problematice homosexuality na území České republiky v současnosti, a to především z pohledu práva a sociologických dat, a představuje organizace, které se zabývají LGBT (Lesbian-Gay-Bisexual-Transgender²⁸) problematikou na území ČR, přičemž se zaměřuje v rámci tohoto tématu především na gay/homosexuální komunitu.

2.1. Homosexualita v historii

Pravěk

Zmínky o homosexualitě jako takové se v této době téměř nenachází. Co se týče postojů jednotlivých národů k homosexuálnímu chování, ty se odlišují dle různých oblastí. Jejich pohled na praktikování podléhá především kulturním tradicím (převážně náboženskému směřování) a demografickým faktorům.²⁹

Homosexuální jednání u některých přírodních národů je spojováno s iniciačními rituály. Během těch se chlapci mohli stát dospělými muži pouze formou homosexuálního styku s někým, kdo již iniciací prošel, tudíž staršími muži. Podobně jako v antice (kterou se budu zabývat následovně), mladí zde byli podřízeni starším. Homosexuální chování zde nebylo

²⁷ Ondrisová, Sylvia, kol., *Neviditelná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*, 2002, s.24.

²⁸ Srov. *What is LGBT?*, in. LGBT Ireland, [online], 2018, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://lgbt.ie/what-is-lgbt/>

²⁹ Srov. Vališová, Monika, *Coming Out – Rodiče, děti a homosexualita*, Diplomová práce, 2012, s. 26.

spojováno s zženštilostí, ale bylo cestou k maskulinitě, jakožto formou oddělení chlapců od světa žen. V rámci tohoto jednání primárně nešlo o sexualitu, protože cílem nebylo uspokojení (které mohlo být pouze důsledkem celého procesu), ale dovedení chlapců k dospělosti, což mělo kulturní význam.³⁰

Starověk

V tomto období již lze nalézt více informací o jednotlivých společenských pohledech na homosexuální chování.

V Řecku bylo homosexuální chování ve společnosti poměrně důležitým a specifickým fenoménem. V Aténách existovala jistá forma homosexuální pedagogiky, zvaná „pederastie“ („láska k chlapcům“). Jednalo se o plně institucionalizovaný vztah mezi učitelem (tzv. „erastem“ – milovníkem) a žákem (tzv. „eromenem“ – milovaným), jehož cílem bylo vychovat a zasvětit chlapce, který se měl stát mužem. V momentě, kdy jedinec dosáhl ve vývoji potřebných fyzických proporcí, mohl se stát eromenem a tím navázat vztah s erastem, který trval až do doby, kdy žákovi začaly růst vousy. Hlavním principem tohoto vztahu byl vznik pevného svazku, jehož součástí měla být vzájemná láska spojená s erotikou, přičemž, pokud tento svazek vznikl, žák se podřizoval autoritě učitele, a ten mu předával to nejlepší, co znal z odvětví lásky a moudrosti. Tento akt výchovy byl často spojen s fyzickou láskou, která u chlapců neměla za primární cíl sexuální vzrušení, ale osvojení lepší sebekontroly.

Pro Atény byla tato vzdělávací instituce velmi ceněná a byla tak určena pouze plnoprávným občanům. Například otrokům byla zakázána, jelikož pro ně byla, dle Solón, Aténskému básníka a zákonodárce, příliš vznešená.³¹

Podobná praxe fungovala i ve Spartě. Jelikož se jednalo o místo, kde byly v té době ženy prakticky ignorovány, a až do mužových třiceti let do značné míry vyfiltrovány, docházelo k fyzickému homosexuálnímu chování poměrně často.³²

V Římě byla situace podobná. Známý je příběh o vztahu císaře Hadriána k mladíkovi Antinoovi, kterému nechal po jeho utonutí při plavbě na Nilu postavit nespočet soch, sloužit obřady a nechal na jeho počest přejmenovat město ve Středním Egyptě na Antinoupolis.³³

Ve starověkém Egyptě bylo homosexuální chování tolerováno, jestliže nemělo násilné motivy a nebylo namířeno na nedospělé chlapce. Vesměs ale bylo považováno za společensky negativní. Známý je například literární příběh o faraonovi Pepim II. a jeho generálovi

³⁰ Srov. Fafejta, Martin, *Sexualita a sexuální identita*, 2016, s. 22.

³¹ Srov. Tamtéž, s. 20-21.

³² Srov. *Homosexualita v antickém Řecku*, in. Antický svět, [online], 2016, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://www.antickysvet.cz/26124n-homosexualita-v-antickem-recku>

³³ Srov. *Homosexualita v dějinách*, in. Experiment, Česká Televize, [online], 2008, [cit. 5.3. 2020], dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10211487240-experiment/2814-homosexualita-v-dejinach/>

Sisenetovi, kteří, i přesto, že to bylo společensky nevhodné, spolu udržovali homosexuální vztah.³⁴

V Číně bylo chování s homosexuálním motivem mravně lhostejné až do pádu dynastie Chan, poté bylo tolerováno pouze umělcům a aristokracii.

V Babylonské říši byla, dle Chamurapiho zákoníku, běžným trestem za homosexuální styk kastrace.³⁵

Středověk

Ve rané středověké Evropě lidé neznali koncept homosexuality či heterosexuality. Rozlišovali především mezi tím, zda je jedinec sexuálně aktivní či nikoliv, a pokud ano, zda se jedná o aktivitu za účelem reprodukce či pouze uspokojení.³⁶

V důsledku teologických argumentací, které se ve společnosti stále upevňovaly, se během následujících staletí heteronormativní paradigma zakořenilo a homosexuální chování se tak stalo hříchem, protože se jednalo o odklon od tohoto nastavení. Hříchem se tak stal samotný homosexuální akt, protože se předpokládalo, že homosexuálně se může chovat kdokoli, z vlastní vůle, a takový akt byl tedy považován za volbu, kterou provázely morální důsledky. Homosexuální styky byly dle zákona trestány oběšením, upalováním, kastrací, bitím, bičováním atd.³⁷

Přibližně od dvanáctého století sexualita jako fenomén spadala pod přísnou kontrolu církve. Jedinou přípustnou funkcí sexuálního chování mělo být rozmnožování a jakákoliv jiná forma sexuálního vyjádření byla považována za hřích, a tudíž nepřípustná. Proto i homosexuální chování, postupně chápané jako synonymum se „sodomii“, se stalo těžkým hříchem. Později, za vlády Karla IV., byl ve střední Evropě roku 1353 vydaný tzv. Karolínský trestní kodex, který stanovil jako trest za pohlavní styk mezi osobami stejného pohlaví smrt. Tento trest byl zmírněn až za vlády Josefa II. (1787), kdy homosexuální styky nebyly již trestané smrtí, ale uvězněním.³⁸

Novověk

S nástupem renesance se myšlení a citění lidí začalo určitým způsobem uvolňovat a odpoutávat od do té doby dominujících církevních paradigmat a vznikl tak prostor pro hledání vlastních cest. Známý je z této doby například případ Leonarda da Vinciho, který byl roku 1476 anonymně udán a následně vyšetřován kvůli poměru se svým tehdejší modelem, sedmnáctiletým Jacopo Saltarellim. Vyšetřování bylo po dvou měsících ukončeno a nemělo

³⁴ Srov. *Homosexualita v dějinách*, in. Experiment, Česká Televize, [online], 2008, [cit. 5.3. 2020], dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10211487240-experiment/2814-homosexualita-v-dejinach/>

³⁵ Srov. Tamtéž.

³⁶ Srov. Karras, Ruth Mazo, *Sexuality in Medieval Europe: Doing Unto Others*, 2012, s. 8-9.

³⁷ Srov. Ondrisová, Sylvia, kol., *Neviditelná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*, 2002, s. 27.

³⁸ Srov. Tamtéž. s. 28.

žádné následné dopady na jeho kariéru a společenský život.³⁹ Michael White ve své knize „Leonardo: The First Scientist“ dodává, že i přesto, že kvůli celému procesu vyšetřování se Leonardo stal opatrnějším a nejistějším ve svém intimním životě, i nadále zůstal praktikujícím homosexuálem a navazoval vztahy s muži.⁴⁰

Michael Rocke udává, že ve Florencii mezi lety 1435-1502 (v té době mělo město přibližně 40 000 obyvatel) bylo celkem 17 000 mužů vyšetřováno na podezření ze sodomie a 3000 jich bylo usvědčeno.⁴¹

Od 17. století se začal pohled na sexualitu a její zvyky zpříšňovat a mužská homosexualita nebyla tolerována. Koncem 18. století byla homosexualita u mužů (u žen nikoli) právně postižitelná, avšak i přes to byla stále společensky nápadnější. Ke konci 19. století se v německém tisku objevovalo mnoho článků o sexuálních skandálech a díky tomu se samotná homosexualita dostává do širšího povědomí. V roce 1867 německý lékař Hirschfeld zavedl nový pojem „třetí pohlaví“ jakožto označení homosexuality a prosazoval zrušení její trestnosti.⁴²

2.2. Homosexualita v české historii

V dějinách české země je možné najít mnoho historických postav, které s sebou nesou jistou značku, která je spojuje s fenoménem homosexuality. Mezi takové patří například Rudolf II. Habsburský, odchovanec španělského dvora, který se ani po dvaceti letech námluv neoženil s dcerou španělského krále Filipa II. Isabelou, což v té době bylo vzhledem k silnému okolnímu tlaku velmi nevídaným úkazem, který bývá vysvětlován právě Rudolfovou odlišnou sexualitou.⁴³

Další známý případ je láska Isabely Parmské, první manželky pozdějšího rakouského císaře Josefa II., k mladší sestře svého manžela Marii Kristině. V dopisech, které Isabela psala Marii, jí vyznává svou lásku („Moje jediná a největší blaženost jest v tom, Tebe vidět a u Tebe žít,⁴⁴) a zároveň klade otázky, zda je její láska opětována, protože pokud by nebyla, bylo by prý lepší svůj život ukončit. Vyjadřování své odlišné sexuální orientace ve vysokých kruzích nebylo tak nebezpečné jako pro ostatní obyvatele, na které nemilosrdné zákony, které za homosexualitu či homosexuální chování ukládaly upálení zaživa (trestní zákoník Karla V. tzv. „Karolina“, pocházející z roku 1532) či smrt a následné spálení těla (zákoník Marie Terezie z roku 1768), dopadaly mnohem tvrději. Zmírnění nastalo až v již zmíněném roce 1787, kdy za Josefa II. byl trest smrti nahrazen trestem uvěznění. V roce 1803 je dle rakouského trestního

³⁹ Srov. Kopuleťá, Veronika, *Homosexualita a coming out v kontextu dějin a sociálních změn*, 2009, Diplomová práce, s. 32.

⁴⁰ Srov. White, Michael, *Leonardo: The First Scientist*, 2000, s. 95.

⁴¹ Srov. Himl, Pavel; Seidl, Jan; Schindler Franz, „*Miluji tvory svého pohlaví*“, 2013, s. 29.

⁴² Srov. Kopuleťá, Veronika, *Homosexualita a coming out v kontextu dějin a sociálních změn*, 2009, Diplomová práce, s. 33.

⁴³ Srov. Fanel, Jiří, *Gay historie*, 2000, s. 389-390.

⁴⁴ Dorazil, Otakar, *Vládcové nového věku 2*, 1993, s. 162.

zákoníku pohlavní styk s osobou stejného pohlaví zahrnut do pojmu „smilstvo proti přírodě“ a podobně tomu bylo i v následujícím zákoníku z roku 1852, který platil v českých zemích až do roku 1950, a kdy za homosexualitu hrozil trest těžkého žaláře na dobu od jednoho do pěti roků (za přitěžujících okolností od pěti do deseti let). V rámci boje proti předsudkům vůči homosexuální menšině se v roce 1931 v Praze objevil na pultech obchodů časopis Hlas sexuální menšiny, čtrnáctideník, který hájil „zájmy uznávané vědou a kulturními státy“. Tento časopis ovšem nenašel dostatek čtenářů, a proto nemohl být finančně zajištěn. V květnu následujícího roku se ovšem pod redaktorskými kormidly českého básníka a prozaika Jiřího Karáska ze Lvovic, Eduarda Weingart, JUDr. Františka Čerovského a Vladimíra Vávry, objevil časopis Nový hlas (tentokrát měsíčník) s podtitulem „List pro sexuální reformu“, který byl vydáván až do roku 1934, kdy zanikl z podobných důvodů jako jeho předchůdce.⁴⁵

Období druhé světové války se neslo ve znamení perzekuce sexuálních menšin. Ti, kteří byli režimem identifikováni jako homosexuální, byli nuceni nosit růžový trojúhelník na rukávu a byli přesouváni do koncentračních a vyhlazovacích táborů.⁴⁶ Osoby takto označené spadaly v táborech pod nižší vrstvy vězňů a byli nuceni se podrobit tzv. „trojitě disciplíně“, což v praxi znamenalo, že vykonávali těžší práci, dostávali méně jídla, a byli pod větším dozorem, než ostatní vězni.⁴⁷

Důležitý přelom nastal v roce 1961, kdy vstoupil v platnost nový trestní zákoník. Ten v § 244 uvádí, že pokud pohlavní styk mezi osobami stejného pohlaví a staršími osmnácti let je dobrovolný, nejedná se o trestný čin.⁴⁸

Sametová revoluce a její dramatické události v roce 1989 přinesly pro české gaye a lesby uvolněnější atmosféru. Počátkem roku 1990 se v rámci programu tehdejší Československé televize, který zahrnoval pětiminutové výstupy lidí, kteří si mysleli, že je třeba něco závažného sdělit veřejnosti, na obrazovkách objevil student filologie Šimon Formánek, který se přihlásil ke své homosexualitě a vyzval všechny lidi s homosexuální orientací, jež nechtějí žít na okraji společnosti, aby dorazili v sobotu 3. února toho roku do holešovického hostince U vrtule. Jednalo se o vůbec první veřejnou výzvu a zastoupení gay menšiny. Začaly vznikat organizace bojující za práva homosexuálů. Svaz Lambda měl vyvíjet hlavně společenské aktivity pro gay komunitu a organizace SOHO (Sdružení organizací homosexuálních občanů) se snažila zajistit bezpečné sociální prostředí všem homosexuálně orientovaným lidem a podílela se na celostátním preventivním programu boje proti AIDS.⁴⁹

V roce 1995 tehdejší vláda ČR za předsednictví Václava Klause v rámci řešené otázky institutu registrovaného partnerství pro homosexuální páry oznámila, že nechce připouštět jakési „manželství nižšího stupně“. Prezident Václav Havel se naopak vyslovil vůči probíranému návrhu pozitivně se slovy: „... *vnitřně se kloním k tomu, že by asi mělo smysl institut registrovaného partnerství zavést.*“⁵⁰

⁴⁵ Srov. Fanel, Jiří, *Gay historie*, 2000, s. 390–392.

⁴⁶ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 42.

⁴⁷ Srov. Ondrisová, Sylvia, kol., *Neviditelná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*, 2002, s. 30.

⁴⁸ Srov. Vališová, Monika, *Coming out – Rodiče, děti a homosexualita*, Diplomová práce, 2012, s. 31.

⁴⁹ Srov. Fanel, Jiří, *Gay historie*, 2000, s. 453–456.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 460.

2.3. Česká republika a homosexualita v současnosti

Z pohledu práva

Jak bylo již v předchozím textu zmíněno, homosexuální chování osob starších 18 let přestalo být trestným činem v roce 1961. V roce 1990 se srovnala hranice věkové (ne)přípustnosti s heterosexuálním chováním (tj. 15 let) a v následujícím roce byla homosexualita, na doporučení od Světové zdravotnické organizace (WHO), vyškrtána ze seznamu nemocí.

V roce 2006 bylo na šestý pokus schváleno registrované partnerství a od té doby pro LGB menšinu v rámci partnerských vztahů k žádným dalším změnám nedošlo. Registrované partnerství a jeho forma bývá z hlediska právních nedostatečností kritizováno jak gay komunitou, tak i organizacemi bojujícími za práva LGBT. Mezi hlavní problémy tohoto institutu bývají citována nedostatečná práva v oblasti pozůstalostních práv ve vztahu k vdovskému/vdoveckému důchodu, nemožnost osvojení biologického dítěte partnera, ale také práva dětí v rámci sirotčího důchodu, dědictví a výživného.⁵¹

V roce 2018 předložila skupina poslanců návrh novely občanského zákoníku a dalších zákonů, který by měl umožnit vstoupit do manželství i stejnopohlavním párům. V současné době (k datu 5. 3. 2020) se o návrhu stále jedná.⁵² Touto problematikou se konkrétně zabývá iniciativa *Jsme fér*, kterou podrobněji představím v podkapitole věnující se organizacím bojujícím za práva LGBT v České republice a angažujícím se v aktivitách pro tuto menšinu.

V Česku je platný tzv. antidiskriminační zákon (198/2009 Sb.), ošetřující práva v oblasti diskriminace, který explicitně zmiňuje sexuální orientaci a pohlavní identitu. Jinak tomu ovšem je u tzv. trestných činů z nenávisťi. U těch homofobie (či transfobie) nejsou přímo jmenovány. Nicméně je možno je zahrnout pod „jiné“ a následně je rozhodnutí soudu, zda přihlédne k homofobní (popřípadě transfobní) motivaci jakožto k přitěžujícím okolnostem.⁵³

Z pohledu sociologických dat

Během 40. let 20. století probíhal ve Spojených státech amerických výzkum, který vedl psycholog, biolog a etolog Alfred Kinsey spolu s kolektivem, ve kterém na základě rozhovorů s několika tisíci ženami a muži vytvořil škálu hetero-homosexuality. Jedná se o škálu

⁵¹ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 49-50.

⁵² Srov. *Jsme fér, Jak to vypadá s manželstvím pro všechny...*, [online], 2018, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: https://www.jsmefer.cz/jak_to_vypada

⁵³ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 51.

sexuálního chování (i přes to, že součástí výzkumu bylo i zjištění, jak se respondenti identifikují) a Kinsey v ní přiděluje jednotlivým typům čísla od 0 do 6.

0 v tomto případě označuje jedince mající celoživotně sexuální vztahy pouze s jedinci opačného pohlaví. 1 označuje heterosexuální jedince, s náhodnými homosexuálními styky. Pod číslo 2 spadají převážně heterosexuální jedinci, mající častější či nějakým způsobem pravidelné sexuální kontakty s osobami stejného pohlaví. Číslo 3 označuje princip bisexuálně se chovajících jedinců. Pod číslo 4 spadají převážně homosexuální jedinci s častějšími heterosexuálními styky. Číslo 5 označuje homosexuální jedince s náhodnými heterosexuálními styky a číslem 6 se označují výhradně homosexuální jedinci.

Ona celosvětově rozšířená představa o tom, že v celé populaci se nachází 4 % homosexuálních osob, pochází právě z tohoto výzkumu, a do daného procenta spadají jedinci typu 6. V tomto kontextu to tedy znamená, že v České republice, která má okolo deseti a půl milionů obyvatel, by bylo okolo čtyř set tisíc výhradně homosexuálních jedinců.

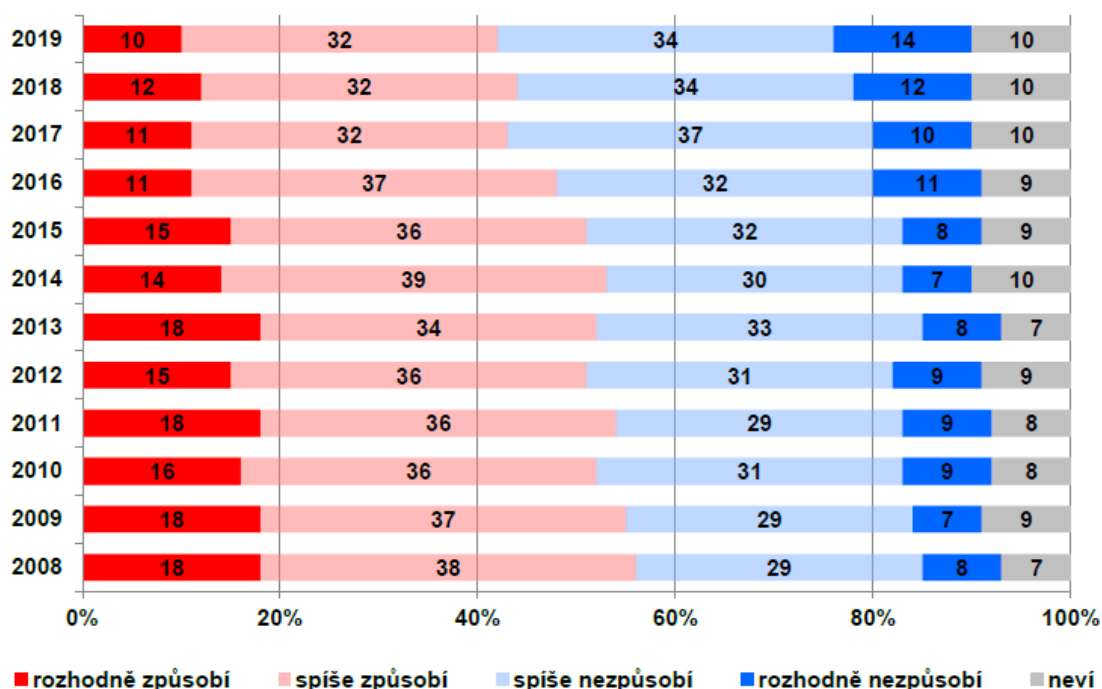
Jak již ale bylo zmíněno výše, škála pracuje se sexuálním chováním a homosexualitu (homosexuální orientací) samotnou a její procentuální zastoupení ve společnosti je velmi složité určit. Jedním z hlavních důvodů je definice homosexuality. Tu samotnou je problematické postavit pouze na výzkumech o homosexuálním chování, ale zároveň není možné zjistit přítomnost homosexuální orientace v těle jedince. Jako nejvhodnější způsob se tedy zdá samotná identifikace jedinců s homosexuální orientací. Zde ovšem nastává další problém, a to kulturní. Aby bylo možno takové zjišťování provést, je potřeba, aby se jedinci byli ochotni v určitém smyslu sami identifikovat, aby měli vůbec možnost se identifikovat (aby jim byla dána možnost ze strany výzkumníků) a především aby byli schopni se identifikovat (mít přehled o daných kategoriích se kterými se mohou ztotožnit). Dalším problémem je, převážně v kulturách, kde je homosexualita nežádaným jevem, že homosexuální jedinci se naopak ke své sexuální orientaci hlásit nechtějí a chtějí zůstat neviděni. Zároveň ale v zemích s rozvinutou občanskou společností (např. Skandinávie, Nizozemí), mají často liberálně smýšlející lidé tendenci se ve výzkumech hlásit k určitým menšinám, ke kterým ale nepatří, z důvodu podpory těchto menšin.⁵⁴

V České republice by se postoje veřejnosti k tématu homosexuality daly označit jako liberální. V roce 2019 proběhl výzkum veřejného mínění, který zjišťoval postoje občanů vůči homosexuální orientovaným jedincům, ale i jejich právům.

⁵⁴ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 44-45.

V následujícím grafu je zpracován výzkum týkající se tématu, zda „Způsobí přiznání se k homosexualitě potíže v soužití s lidmi z dané obce, či města.

Graf 1: Způsobí přiznání k homosexualitě potíže v soužití s ostatními lidmi ve Vašem městě či obci?¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 4. – 14. 5. 2019, 1026 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

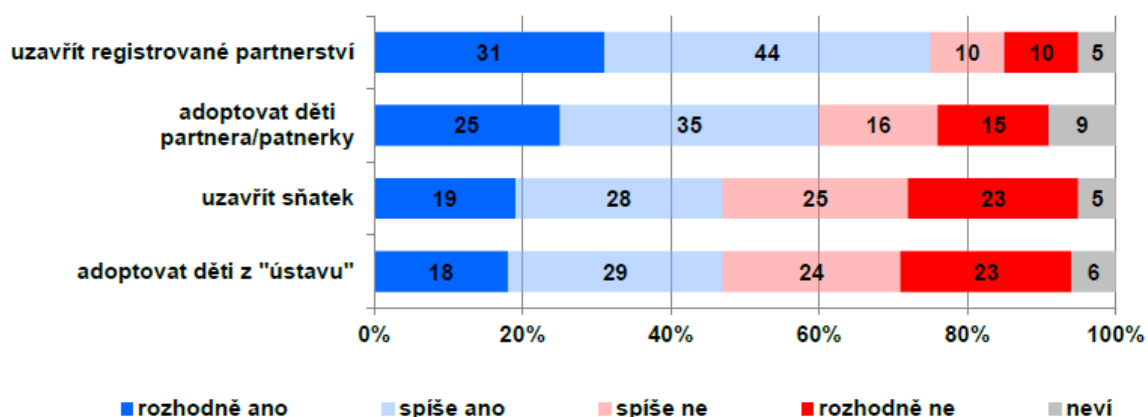
Dle prvního grafu je tedy možné zjistit, že 48 % populace je přesvědčeno o tom, že „přiznání se“ (toto slovní spojení jsem dal do uvozovek, protože jeho užívání v diskurzu může být problematické a budu se mu věnovat více v kapitole o coming outu, v této práci budu tedy namísto toho dále používat „přihlášení se“ či „identifikování se“) k homosexuální orientaci by (spíše) nezpůsobilo danému jedinci potíže v soužití s ostatními lidmi v daném městě, či obci. Naopak 42 % dotazovaných si myslí, že by to problematické bylo (mezi takto odpovídajícími respondenty byli nejčastěji lidé starší 60 let, politicky levicově zaměření lidé či lidé žijící v menších obcích).

Součástí šetření byla i otázka, zda respondent má mezi přáteli nebo známými homosexuálně orientovaného muže či ženu. 39 % dotázaných odpovědělo kladně, 50 % záporně a 11 % odpovědělo „nevím“.⁵⁵

⁵⁵ Srov. Centrum pro výzkum veřejného mínění, *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019*, [online], 2019, [cit. 5. 3. 2020] dostupné na: <https://cvvm.soc.cas.cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/4944-postoje-verejnosti-k-pravam-homosexuálu-kveten-2019>, s. 1-2.

V druhém grafu se výzkum zaměřoval na konkrétní práva homosexuální menšiny.

Graf 2: Homosexuální ženy a muži by měli mít právo...³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 4. – 14. 5. 2019, 1026 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Zde 75 % respondentů uvedlo, že podporují možnost uzavřít v homosexuálním vztahu registrované partnerství. 20 % uvedlo že tuto možnost nepodporují a 5 % zvolilo možnost „nevím“.

Adoptovat děti partnery/partnerky dle výzkumu podporuje 60 % lidí, 31 % zvolilo negativní odpověď a 9 % neví.

47 % respondentů podporuje uzavření sňatku v homosexuálním páru, 48 % tuto volbu nepodporuje a 5 % neví.

Jako poslední v grafu je dotaz týkající se problematiky adopcí dětí z „ústavů“, přičemž 47 % odpovědělo kladně vůči možnosti homosexuálních párů adoptovat děti, 47 % záporně a 6 % odpovědělo „nevím“.

Ve shrnutí výzkumu je potom uvedeno, že podpora práv homosexuálů je častější mezi lidmi ve věku 15–44 let, hodnotícími svoji životní úroveň jako dobrou a hlásícími se ke středové a pravicové politické orientaci. Tito lidé též často uváděli, že mají přátelé, či známé s homosexuální orientací a že by přihlášení se k homosexuální orientaci nezpůsobilo v místě jejich bydliště problémy. Oproti tomu mezi respondenty, kteří hlasovali negativně, se častěji řadili lidé nad 60 let, jedinci hodnotící svou životní úroveň jako špatnou a lidé, kteří se hlásí k levicové politické orientaci. Negativně hlasující rovněž častěji uváděli, že mezi

homosexuálními lidmi nemají známé ani přátele, a že případné přihlášení se k homosexuální orientaci v místě bydliště by mohlo způsobit potíže.⁵⁶

K dispozici je i výzkum, který v roce 2015 realizovalo sdružení PROUD. Tento výzkum se zabýval situací LGBT a výskytem homofobie na českých školách. Dotazování byli školáci a školačky ve věku od 13 do 23 let, celý výzkum probíhal formou internetového dotazníku. Dotazování byli všichni studující (tzn. ne pouze LGBT lidé). 4 % respondentů/respondentek, odpovědělo, že nemá žádnou osobní zkušenost s homofobií či jakoukoli diskriminací tohoto typu ve svém školním okolí. Téměř 90 % uvedlo, že má zkušenosti s výroky typu „to je teploušský“ – přičemž 52 % z nich uvedlo, že tyto výroky slyší často. 83 % studentů se někdy setkalo s vtipy na úkor LGBT menšin (52 % často). 37 % respondentů zažilo (ať už osobně či zprostředkovaně) slovní útoky a zesměšňování. 28 % uvedlo, že byli svědky ignorování či úplného vyčleňování z kolektivu. 10 % studujících uvedlo, že se setkalo s fyzickým napadením (3 % často).⁵⁷

Organizace angažující se v oblasti práv LGBT

V současné době se v České republice nachází hned několik iniciativ a organizací, které se zabývají zrovnoprávněním LGBT menšin.

Mezi ty nejaktivnější patří například spolek STUD, který vznikl v roce 1996 v Brně. Jedná se o nezávislou, nestátní neziskovou organizaci, jejímž cílem je působení ve prospěch LGBT komunity a usilování o její plné zrovnoprávnění. Mezi její hlavní činnosti patří hájení zájmů a práv LGBT osob, napomáhání těmto osobám při hledání a rozvoji jejich vlastní identity, informování veřejnosti o LGBT minoritě a pořádání kulturních a společenských akcí na toto téma, účast na akcích spojených s prevencí proti HIV a dalším pohlavně přenosným nemocem aj. Spolek sdružuje nejen homosexuální a bisexuální jedince, ale i heterosexuální příznivce.⁵⁸

Další organizací, jejímž členem je i výše zmíněný spolek, je Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu (PROUD), která se dlouhodobě zabývá právy LGBT komunity a inkluzí témat spojených s touto problematikou do společnosti. Mezi cíle této organizace patří podpora stejnopohlavního manželství, rodičovství a adopce dětí homosexuálními páry, zavedení témat spojených s problematikou LGBT do škol, jakožto podpora prevence proti homofobii, transfobii či problematickému coming outu, boj proti stereotypnímu pohledu na LGBT menšiny, podpora odtabuizování tématu odlišné sexuální orientace u seniorů ad.⁵⁹

⁵⁶ Srov. Centrum pro výzkum veřejného mínění, *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019*, [online], 2019, [cit. 5. 3. 2020] dostupné na: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/4944-postoje-verejnosti-k-pravam-homosexualu-kveten-2019>, s. 3.

⁵⁷ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 88.

⁵⁸ Srov. STUD, *O nás*, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://www.stud.cz/o-nas.html>

⁵⁹ Srov. PROUD – Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, *Dlouhodobé cíle PROUDu*, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://proud.cz/o-proudu/cile-a-vize.html>

Mezi v současné době mediálně a veřejně nejznámější organizace angažující se v této oblasti, jsou iniciativa Jsme fér – Manželství pro všechny, a organizace Prague Pride. Cílem iniciativy Jsme fér, je úplné zrovnoprávnění LGBT menšiny v Česku, hlavně v oblasti stejnopohlavního manželství a adopcí, přičemž poukazuje právě na právní nedostatky současného registrovaného partnerství.⁶⁰ Organizace Prague Pride je známá především kvůli každoročnímu pořádání stejnojmenného festivalu, který byl poprvé uskutečněn v roce 2011, a jehož cílem je především osvěta v oblasti LGBT formou kulturních a společenských akcí, ve formě diskuzí, debat, sportovních událostí, přednášek a duchovních sešlostí. Celý festival trvá týden a jeho vyvrcholením je průvod Prahou, jehož se každoročně účastní desítky tisíc lidí.⁶¹ Právě na toto vyvrcholení bývá veřejností pohlíženo poměrně kontroverzně. Martin C. Putna se ve své knize *Křesťanství a homosexualita: Pokusy o integraci* k tomuto tématu vyjadřuje a tvrdí: „Bawer upozorňuje na ambivalentní dopad průvodů ‚gay hrdosti‘. Mají jistě pozitivní význam v tom, že demonstrují přítomnost a mnohotvárnost gay komunity, ale jejich stylizovaná přeseexualizovanost přitahuje komerční a bulvární média. Ta pak zkreslují pohled na gay komunitu jako celek natolik, že někteří gayové prohlašují: ‚Jediný den, kdy se stydím za to, že jsem gay, je den gay hrdosti.‘“⁶²

V Českých Budějovicích do roku 2017 působila organizace Jihočeská Lambda, která se zabývala převážně poradenstvím pro LGBT komunitu. Nabízela sociální, zdravotní a psychologickou pomoc LGBT osobám v návaznosti na jiné služby, které pracují s touto cílovou skupinou, osvětu v oblasti problematiky AIDS a HIV, a zajišťovala také kontakt klientů s LGBT komunitou.⁶³ V současné době (k únoru 2020) již provádí pouze sporadické gay sešlosti, jejichž hlavním cílem je pomoci vyloučeným homosexuálním jedincům nalézt místo ve své komunitě a zprostředkovat sociální kontakt s lidmi, kteří mají podobné zkušenosti.⁶⁴

V obecném diskurzu je možné se poměrně často setkat s představou toho, že církve jako taková je proti jakémukoliv narovnávání práv LGBT menšiny, a že všichni praktikující křesťané jsou jakýmsi „nepřáteli“ této komunity. V celém světě je ale možno najít mnoho náboženských organizací, které se zabývají tématem integrace a práv LGBT a aktivně se v tomto směru angažují. V České republice je možno jmenovat ekumenické křesťanské společenství Logos. Tato organizace usiluje o překonání předsudků o LGBT komunitě, která panují mezi věřícími, formou šíření informací o životě LGBT jednotlivců, podpory dialogu uvnitř církví, řešení problematiky šikany uvnitř církví a náboženských společností právě kvůli odlišné sexuální orientaci apod. Společenství také spolupracuje s jinými domácími a zahraničními organizacemi, které spojují LGBT věřící a podporují diverzitu v církvích. Logos se také aktivně podílí na programu festivalu Prague Pride a spolupracuje s iniciativou Jsme fér.⁶⁵

⁶⁰ Srov. Jsme fér, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: https://www.jsmefer.cz/kdo_jsme

⁶¹ Srov. Prague Pride, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.praguepride.cz/cs/festival>

⁶² Putna, C., Martin, *Křesťanství a homosexualita: Pokusy o integraci*, 2012, s. 51.

⁶³ Srov. *Průvodce sociální oblastí města České Budějovice*, 2018, Odbor sociálních věcí Magistrátu města České Budějovice, s. 31.

⁶⁴ Viz. <http://www.klucicb.cz/news.php?rowstart=0>

⁶⁵ Srov. Logos, *Logos ČR – LGBTQ křesťané a křesťanky*, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://www.logoscr.cz/o-logosu>

3. Coming Out

Tato kapitola se věnuje definici coming outu, jeho rozdělení na vnitřní, vnější a sekundární. V rámci toho řeší možné problematické situace, které mohou v rámci tohoto procesu v jednotlivých fázích života nastat.

3.1. Definice coming outu

Coming outem se označuje proces ve vývoji člověka, kdy si jedinec postupně uvědomuje svou sexuální a citovou náklonnost k osobám stejného pohlaví, přijme homosexuální identitu a následně se k ní přihlásí i veřejně.⁶⁶

Pojem samotný je převzatý z angličtiny, z původního „coming out of the closet“, což by v překladu znamenalo „vyjít ven ze skříně“. V současné době se ale používá především zkrácený výraz „coming out“, tedy „vyjít ven“.

V českém jazyce již tento termín zdomácněl a hojně se používá i ve formě výrazů jako „být out“ či „vyoutovat se“.⁶⁷

Jak bylo již naznačeno v předešlé části práce, s některými českými ekvivalenty pojmu „coming out“ se může vázat problematická konotace. Například formulace „přiznání se k...“, která se u nás velmi běžně používá, s sebou nese jistou míru stigmatizace. Samotný pojem „přiznání“ bývá spojen s něčím špatným (např. přiznání se ke krádeži, ke lži, k braní úplatků, ...), problematickému a vesměs nežádoucímu. Právě v tomto kontextu tedy věta „přiznávám se ke své homosexualitě“ může působit jako by se daný jedinec přiznával k něčemu špatnému, za co by se měl stydět. Problematická může být i formulace „svěřit se s...“. Člověk se obvykle svěřuje s něčím, co je tajemné, pro daného člověka zranitelné, a co by nikdo jiný neměl vědět. Užívání této formulace může tedy opět vést k jisté formě stigmatizace. Nejvhodnější variantou se tedy zdá užívání „identifikovat se s...“ či „přihlásit se k...“, které s sebou nesou zřejmě nejmenší množství těchto negativních jevů.⁶⁸

V naší heterosexistické (či heteronormativní) kultuře je coming out nutností, protože do té doby je člověk považovaný automaticky za heterosexuála. Není výjimkou, že mnoho lidí vyrůstá v rodině se svými heterosexuálně orientovanými rodiči, kteří automaticky předpokládají tuto orientaci i u svého dítěte, a proto jsou také vychovávaní a socializováni jako heterosexuálové. V tomto směru se tedy coming out dá brát jako jisté nahrazení homosexuální identity, která je brána jako samozřejmost a málokdy se na ní pohlíží jako na identitu, identitou jinou, která už se jako samozřejmost nebere a nezřídka bývá odsuzována.

První uvědomění si své náklonnosti k osobám stejného pohlaví prožívá většina mužů a žen mezi desátým a patnáctým rokem života.⁶⁹ Dle některých zdrojů si až 74 % odlišně

⁶⁶ Srov. Ondrisová, Sylvia, kol., *Neviditelná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*, 2002, s. 63.

⁶⁷ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 72.

⁶⁸ Srov. Tamtéž, s. 81.

⁶⁹ Srov. Ondrisová, Sylvia, kol., *Neviditelná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*, 2002, s. 63-64.

orientovaných svou homosexualitu uvědomí mezi dvanáctým až osmnáctým rokem.⁷⁰ Je tedy běžnější, že otázky ohledně identity a sexuality řeší většina lidí v období dospívání, není však výjimkou, že si žena nebo muž začne uvědomovat svou odlišnou sexuální orientaci až v pokročilejším věku.⁷¹ Pavlína Janošová uvádí, že sexualita dozrává u každého jedince různou rychlostí. U žen bývá tento proces pomalejší, než u mužů, a stává se tak, že k němu dochází i po čtyřicátém roce života.⁷²

Tato problematika se tedy netýká pouze mladých lidí, ale i jedinců ve všech fázích dospělosti, či seniorů. Coming outu a jeho specifikám v těchto jednotlivých obdobích života se budu věnovat později v této kapitole.

I když si v současné době pod pojmem „coming out“ nemalé množství lidí představí především právě jakési veřejné přihlášení se ke své homosexuální orientaci, jedná se pouze o jednu část z celého procesu. Ten by se dal rozdělit na vnitřní a vnější coming out, popřípadě ještě takzvaný sekundární coming out.

3.2. Vnitřní coming out

Na problematiku vnitřního coming outu je možno pohlížet v rámci několika modelů, které se v odborné literatuře objevují. Mezi ty patří například model Sophie, model Cassové, Colemanův model a Harrisonův model⁷³. V následujícím textu budu pracovat právě s modelem Vivienne Cassové z roku 1979, který je od ostatních modelů specifický a průkopnický právě tím, že jednotlivá stádia nejsou lineárně stanovená, tzn. že mohou u jednotlivých lidí probíhat odlišně dlouhou dobu, různě se mísit či může jednotlivec být v několika stádiích najednou. Je tedy potřeba vnímat daný model pouze jako náčrt možného vývoje identity, a ne jako obecné pravidlo. Modely tohoto typu by měly sloužit hlavně k porozumění pocitů a zážitků jedinců, kteří procházejí coming outem a identifikování těžkostí a problémů, které mohou s tímto procesem přijít.

- 1. Zmatek v identitě** – V tomto stádiu jedinci začínají pochybovat o své předpokládané heterosexuální orientaci. Přichází první uvědomění si možné přitažlivosti k osobám stejného pohlaví, či první sexuální zkušenost. Objevují se první existencionální otázky typu „Kdo vlastně jsem?“, vycházející právě ze zmatku a těžko uchopitelných pocitů. V této situaci jsou „na výběr“ dvě cesty (reakce), kterými se jedinec vydává. Tou první je snažit se v daném směru informovat, tedy zjistit, co to vůbec znamená být lesbou nebo gayem. Tou druhou je snaha o popření této identity, ať už formou přímého potlačování daného chování, či hledání jakýchsi omluv, které s odlišnou orientací

⁷⁰ Srov. Zetřiová, Michaela, *Jak přežít coming out*, in. Psychologie.cz, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://psychologie.cz/jak-prezit-coming-out/>

⁷¹ Srov. Ondrisová, Sylvia, kol., *Neviditelná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*, 2002, s. 64.

⁷² Srov. Janošová, Pavlína, *Homosexualita v názorech súčasnej spoločnosti*, 2000, s. 20.

⁷³ Srov. Jančová, Tereza, *Průběh procesu „COMING OUT“ u gayů*, 2008, diplomová práce, s. 24-27.

zdánlivě nemají nic společného („Byl jsem opilý“, „Udělal jsem to kvůli penězům“, „Jenom jsem experimentoval“, ...).

2. **Porovnávání identity** – V tomto stádiu přichází vyrovnávání se s pocitem odcizení. Jedinec pociťuje, že je jiný než jeho vrstevníci, členové rodiny či zbytek společnosti. Právě tyto pocity mohou vést ke snaze absolutního potlačení jakéhokoliv otevřeného homosexuálního chování, vidění veškeré homosexuální společnosti jako „antihomosexuální“, či ke degradování důležitosti heterosexuálních osob v životě jedince procházejícího tímto stádiem. Během tohoto stádia jedinec opouští heterosexuální identitu, což může být doprovázeno jistým bořením předešlých plánů či představ o životě (např. o manželství a rodině) a postupně se ztotožňuje s identitou homosexuální, skrz kterou nyní může odlišně pohlížet na celý svůj předešlý život (např. polibek dívky s kamarádkou, který byl do té doby považovaný za experiment, nyní vidí jako první projev své náklonnosti k ženám).
3. **Tolerance identity** – Jak již název napovídá, v tomto stádiu začne jedinec svou homosexualitu tolerovat a uvědomuje si sexuální, sociální a emocionální potřeby, které s touto identitou souvisí. Typické pro toto stádium je, že jedinec navazuje první kontakty s gay komunitou, avšak v heterosexuální komunitě se většinou stále chová jako heterosexuál.
4. **Přijetí identity** – Jedinec svou homosexuální orientaci již pouze netoleruje, ale plně ji akceptuje. Dokáže sám sobě přiznat, že je homosexuálním mužem nebo ženou, a že na tom není nic špatného. Heterosexuální okolí je stále vnímáno jako „antihomosexuální“ a kontakty s gay komunitou jsou častější. V tomto stádiu je poměrně běžné, že jedinci procházející coming outem začínají svou identitu zveřejňovat. To může vést ke zmenšení rozporu mezi tím, jak na sebe pohlíží oni sami a jak je vidí svět okolo nich, ale i k odsuzujícím reakcím ze strany okolí (nadávky, posměšky, ...).
5. **Hrdost na identitu** – Typickým fenoménem, který se s tímto stádiem pojí, je, že jedinec rozděluje lidstvo na dvě části – na ty s homosexuální identitou a na ty s heterosexuální identitou. Označuje sám sebe jako hrdého gaye či hrdou lesbu a přichází hněv na sociální nespravedlnost a vůči těm, kteří diskriminují lidi kvůli odlišné sexuální orientaci. Člověk v tomto stádiu by chtěl svou identitu zveřejňovat, ale ví, že je to někdy problematické.
6. **Syntéza identity** – Jedinec si uvědomuje neúnosnost a bezvýhodnost rozdělování lidí do kategorií „my“ a „oni“. Blíže poznává heterosexuální svět, zjišťuje, že mnoho heterosexuálně orientovaných podporuje jeho identitu a vzrůstá k nim důvěra. Posledním krokem v tomto stádiu je včlenění sexuální orientace (jako jednoho aspektu svojí osobnosti) do ucelenější identity.⁷⁴

⁷⁴ Srov. Ondrisová, Sylvia, kol., *Neviditelná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*, 2002, s. 64-66.

Zdeněk Sloboda také poznamenává, že výše zmíněná stadia je potřeba vnímat v daném historickém kontextu. Od roku 1979 se postoj společnosti k odlišnostem od heterosexuality neustále mění, stejně jako společnost sama o sobě. V současnosti, si dívky nebo chlapi, kteří si uvědomují, že je pro ně něco jinak, mohou díky internetu, snadněji dostupným informacím či veřejným vzorům zjistit, že nejsou jediní, kdo mají podobné pocity, a že tedy nejsou nijak divní, vadní či úchylní, a hlavně, že nejsou na světě sami. Pocit osamocení právě bývá v průběhu coming outu přítomným a často velmi silným aspektem. Dalším problematickým aspektem mohou být ale i reprezentace (např. mediální) života gayů a leseb. Ty jsou často zatíženy určitou formou stereotypů (např. že každý gay je zženštilý a extravagantní, či že každá lesba je maskulinní a agresivní).⁷⁵

Dalším důležitým aspektem vnitřního coming outu je to, že jedinec prochází revizí představy o své budoucnosti. Jak již bylo zmíněno, coming out probíhá nejčastěji během dospívání, což je období, kdy je tlak na to být „správný muž“ či „správná žena“ a být sexuální (chodit na rande, utvářet párové vztahy) velmi silný, popřípadě i později, a jedinec do té doby vyrůstá a je socializován v heteronormativním světě, ze kterého vyplývají určité představy o budoucnosti. Součástí procesu coming outu je tak diskvalifikace těchto představ a někdy i aktivní odmítání modelů, které byly do té doby vtiskávány jako ty správné. Součástí těchto představ bývá v homosexuálním coming outu například i rodičovství. Toho se jedinec buď úplně zřekne, nebo se vyrovnává s uvědoměním, že cesta k němu bude obtížnější než u běžné populace, či zcela zakázána.⁷⁶ Rozhoduje se také, kde bude žít (města a velkoměsta jsou pro homosexuály přívětivější nežli vesnice), přemýšlí nad svým budoucím profesním životem atd.⁷⁷

Právě tento proces, kdy je jedinec nucen zahodit představy o životě, které jsou běžně předepisovány heterosexuálně orientovaným lidem, či mu v životě chybí reálné a pozitivní vzory, může způsobit to, že již dále nechce pokračovat ve svém coming outu. Odmítá se identifikovat jako lesba či gay a následně se snaží napravovat tuto situaci tím, že zaujímá životní trajektorie, které jsou společensky běžné – např. vstupuje do heterosexuálních vztahů, snaží se co nejvíce chovat jako běžný muž či žena.⁷⁸ Mnohdy homosexuální jedinci vstupují do heterosexuálních manželství, které jim v jejich složitém procesu identifikace pomůže skrývat svou odlišnou sexualitu (buď před okolím, nebo i před sebou samým) a tím se snaží vyhnout negativním důsledkům, které vycházejí z jejich homosexuální orientace, týkajících se především strachu o profesní kariéru, narušení sociálních vztahů apod.⁷⁹ Sloboda upozorňuje: „*Důsledky takové negace ale mohou být pro jedince ohrožující a mohou nabývat podob od všeobecné apatie, přes depresivitu, až po sebedestruktivní jednání nebo destruktivní jednání vůči svému okolí. Takovým extrémním vytěsněním může být i vlastní homofobní či transfobní jednání, nebo jiné sociálně deviantní chování.*“⁸⁰ V této komplikované situaci se mnozí jedinci,

⁷⁵ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 75.

⁷⁶ Srov. Tamtéž, s. 76.

⁷⁷ Srov. Brzek, Antonín; Pondělíčková-Mašlová, Jaroslava, *Třetí pohlaví*, 1992, s. 42.

⁷⁸ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 76.

⁷⁹ Srov. Brzek, Antonín; Pondělíčková-Mašlová, Jaroslava, *Třetí pohlaví*, 1992, s. 56.

⁸⁰ Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 77.

kteří trpí depresivními či úzkostlivými stavy, pokusí o sebeusmrcení, jelikož to může být jediné východisko, které v tu chvíli vidí.⁸¹

Může také nastat situace jistého „zmatení“, kdy jedinec své neerotické, ale spíše přátelské sympatie k osobám druhého pohlaví zaměňuje za erotický cit, a to, že je jednou za čas schopen uskutečnit sexuální zkušenost s osobou druhého pohlaví vnímá jako projev heterosexuality. Když poté dlouhou dobu nenachází osobu opačného pohlaví, jež by mu dostatečně vyhovovala a imponovala, běžně to vysvětluje tím, že ještě nenašel/nenašla tu pravou/toho pravého. Svou erotickou náklonnost k lidem stejného pohlaví pak může interpretovat jakožto nějakou formu „pubertálního výstřelku“ nebo jako projev kamarádství.⁸²

Mnoho lidí se také během svého coming outu uchýlí k identifikaci sebe sama s bisexuální orientací, jakožto jakousi přechodovou kategorií. Ta se může zdát v určité chvíli přijatelnější hlavně v rámci menší společenské stigmatizace.⁸³

3.3. Vnější coming out

Zatímco u vnitřního coming outu jedinec řeší především své vlastní pocity, myšlenky a touhy, u vnějšího coming outu se dává všanc svému okolí, jehož názory a postoje vůči homosexuálům mnohdy ani nezná. Jedná se tedy také o velice náročný proces, který může být velmi stresující, problematický a vyžaduje nemalou míru statečnosti a síly. Při vnějším coming outu jedinec odhaluje jednu z nejintimnějších oblastí ostatním, přičemž se jedná o oblast, o které se ve společnosti příliš nemluví, a na rozdíl od coming outu vnitřního, který je ve velké míře v rukou jedince, obsahuje mnoho úskalí a aspektů, nad kterými daný jedinec nemá kontrolu. Jak bylo již zmíněno, v naší heteronormativní společnosti je coming out nutností. Ke konfrontaci s požadavky, které vyplývají z heteronormativity společnosti, dochází v rodině, ve škole, v pracovním kolektivu, ale i při sledování médií. Jelikož partnerské a sexuální vztahy jsou jedním z nejčastějších témat právě ve výše zmíněných kruzích, vyhnout se konfrontaci s těmito požadavky je téměř nemožné. V situacích jako jsou tyto, se jedinec může pokoušet vyhnout danému tlaku heteronormativního okolí, což by mohlo vést ke problematickému snižování sebevědomí, vystavení se homofobním útokům, či stranění se kolektivu. Tento samotný tlak okolí je problematický především v brzkých fázích vnitřního coming outu. V takovém případě, je-li jedinec donucen k veřejnému coming outu v období, kdy ještě není vyrovnán sám se sebou, může se jeho vnitřní nejistota přenést i na vnějšek. Zároveň ale, pokud jedinec provede takto brzký veřejný coming out v prostředí, které je liberální a akceptující, může to vést ke zlepšení coming outu vnitřního. Součástí vnějšího coming outu může být i tzv. „lži-management“. Ten je založen na tom, že pokud jedinec někomu sdělí informaci o své homosexuální orientaci, musí dále vynakládat nemalou energii a pozornost k tomu, aby vyhodnocoval, kdo je v okolí, kdo to ví či neví, o kom jedinec nechce, aby se to dozvěděl, kdo se to dozvědět může apod. Hlavními prostředky tohoto koloběhu jsou právě různé druhy zastírání, lhaní, či nesdělování

⁸¹ Srov. Janošová, Pavlína, *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 2000, s. 22.

⁸² Srov. Brzek, Antonín; Pondělíčková-Mašlová, Jaroslava, *Třetí pohlaví*, 1992, s. 52.

⁸³ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 77-78.

(žena mající partnerku Petru o ní mluví jako o Petrovi, ...). Tento proces tedy může silně stresující.⁸⁴

Obzvláště náročným coming outem je ten před rodiči. Matky obecně přijímají odlišnou sexuální orientaci svého dítěte lépe nežli otcové. Ti mohou (ale ne vždy) pociťovat jistou formu zklamání, které souvisí s nenaplněným očekávaných genderových trajektorií dítěte (homosexuální chlapce například nebaví sporty, motorismus, ...) a nevidí v něm obraz sebe samého v období dětství a dospívání (především u synů). Vztah otce a syna, který již během dospívání vykazuje charakteristická znamení své budoucí odlišné sexuality, tak může být narušen již od prvních náznaků. Homosexuálové často vykreslují své otce negativněji, než to dělají jejich sourozenci. Samotný coming out před otcem je o to náročnější.⁸⁵

I přes současnou značnou informovanost a otevřenější přítomnost běžných, či nějak společensky či kulturně významných lesbických a gay osob ve veřejném životě, se stává (i když ne tak často jako dříve), že rodiče své dítě kvůli jeho/její homosexualitě trestají v rámci rodinných vztahů a interakcí (pod tím si lze představit například ignoraci témat spojených s odlišnou sexualitou dítěte, upřednostňování sourozence a v extrémnějších případech i jisté formy domácího násilí) či dokonce ho/ji přímo vyhodí z domova. Sloboda zmiňuje případy z posledních let, kdy byli dospívající umístováni sociálními pracovníky do institucionální péče, právě kvůli tomu, že je jejich rodiče kvůli jejich homosexuální orientaci buď úplně odvrhli, nebo vytvořili tak nepříjemné domácí prostředí, které dospívající jedince donutilo z domu utéci.⁸⁶

3.4. Sekundární coming out

Specifickým typem coming outu, je takzvaný „sekundární coming out“. Je důkazem, že tento proces se netýká přímo pouze neheterosexuálně orientovaných jedinců. Tímto stavem zjištění, uvědomění a následného přijetí či nepřijetí prochází víceméně každý jedinec, který je konfrontován s vnějším coming outem jakékoli gay či lesbické osoby. Závažnost tohoto coming outu se odvíjí od vztahu dané osoby k jedinci, s jehož vnějším coming outem je konfrontován. Nejvíce se tak dotýká rodičů, příbuzných, ale i blízkých kamarádů a vrstevníků. Jako samostatné téma je potom možné vyzdvihnout takzvaný „rodičovský coming out“.

Jak již bylo výše zmíněno, rodiče vzhledem k heteronormativně nastavené společnosti zpravidla očekávají u svého dítěte orientaci heterosexuální. Mají představy o tom že si jejich dítě najde partnera opačného pohlaví a že s ním založí rodinu a děti (očekávání vnoučat). Při konfrontaci s odlišnou sexualitou svých dětí jsou tak vystaveni situaci, která si vyžaduje jakýsi vlastní coming out. Reakce na takovou situaci jsou různé. Někteří rodiče mohou spadnout do ignorování a přehlížení, či až po úplnou negaci („Tomu nevěřím.“, „To se v mé rodině nemůže stát.“). Může nastat i stav obviňování buď sebe sama, či jiných (například matky, že měla příliš silný vliv na syna), či rozmlouvání („Je to jen přechodná fáze/ Je to jen móda,

⁸⁴ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 79-80.

⁸⁵ Srov. Brzek, Antonín; Pondělíčková-Mašlová, Jaroslava, *Třetí pohlaví*, 1992, s. 37.

⁸⁶ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 80-81.

to tě přejde.“, „Ještě jsi nenašel/nenašla toho pravého/tu pravou.“). Mohou ovšem přijít i reakce ve formě tolerance či úplného přijetí. Důležitým faktorem tohoto druhu coming outu (aby proces proběhl v pořádku a nebyl nějakým způsobem vytěsňen) je tak nutnost změny představ o svém dítěti a jeho budoucnosti.

Jedna z věcí, které do tohoto procesu mohou negativně zasahovat, jsou stereotypy. U chlapců to tak bývají představy o zženštilosti, promiskuity, neschopnosti navázat dlouhodobý vztah, u dívek například maskulinita a přehnaná agresivita, či obecná negativní představa o vztahu dvou lidí stejného pohlaví, představa větší náchylnosti k pohlavně přenosným nemocem apod. Strach rodičů z nepřijetí dané situace okolím je poměrně běžným fenoménem. Nevědí, jak se o daném tématu bavit například v práci s kolegy, kteří diskutují o svých dětech. Svým způsobem jsou tak nuceni provést veřejný coming out – jednak svých dětí, ale i sebe. Nezřídka se uchylují k již zmíněnému „lži-managementu“, kdy zvažují, komu je vhodné danou věc říci a komu není.

Další jev, který bývá v rámci rodičovského coming outu přítomný, je jisté zklamání a lítost z toho, že jim jejich jinak sexuálně orientované dítě nepřinese vnoučata. Tato představa by se v dnešní době dala už též označit za stereotypní, protože v současné době je poměrně mnoho možností, jak se mohou dva spolu žijící homosexuálně orientovaní jedinci stát rodiči, byť některé z nich mohou být eticky problematické či kontroverzní a stále se o nich vedou diskuze.⁸⁷

3.5. Specifické problémy coming outu v konkrétních fázích života

Jak bylo již zmíněno, coming out se z většiny týká dospívajících jedinců, avšak není výjimkou, že tímto procesem procházejí lidé i v období dospělosti, či stáří. Každé životní období tak vyvolává různá úskalí, která je nucen jedinec procházející coming outem řešit, a problémy, se kterými se může potýkat, a které mohou mít přímý dopad na jeho duševní, ale i sociální život.

Dospívání a raná dospělost (školní prostředí)

Jedním z nejzásadnějších sociálních prostředí je v období dospívání a rané dospělosti kromě rodiny právě školní prostředí. Mimo funkce vzdělávací, výchovné, či ochranné má i funkci socializační. Ta může být (i spolu s ostatními) pro jedince procházejícího coming outem značně narušená, jestliže se ve školním prostředí nacházejí homofobní vlivy. Odborníci uvádějí, že během coming outu u jedince často dochází ke zhoršení prospěchu či úplné opuštění vzdělávací dráhy, a to právě především kvůli přítomnému homofobnímu klimatu, které často přichází jak ze strany spolužáků (u kterých je, jakožto u vrstevníků, uznání a sociální pozice pro jedince zásadní v rámci sebepojetí a osobnostního rozvoje), tak i vyučujících (ty jedinec vnímá jako mocenské autority, které poskytují vědění, hodnotové a etické postoje apod.). Toto klima ovšem jedince neovlivňuje pouze v rovině vzdělávací,

⁸⁷ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 81-82.

ale i v rovině psycho-sociální, kdy mohou přijít sklony k depresím, pokusy o sebeusmrcení, či různé druhy rizikových chování.⁸⁸

Autor výzkumu o situaci LGBT menšiny v Česku Michal Pitoňák popisuje případ mladé respondentky, které její učitel řekl, že homosexualita je nemoc. Když se ho následně zeptala, jak by se tedy měla léčit, učitel jí odpověděl, že se léčit nedá, a že to jde pouze zastřením.⁸⁹

Sloboda uvádí příklad svědectví čtrnáctileté dívky ze základní školy: „*Jeden kluk od nás ze třídy byl dlouhodobě fyzicky napadán, když šel domů, o přestávkách apod. Když jsme se mu snažili pomoci, navrhli jsme mu, že si má o tom promluvit s třídní učitelkou, protože se to bál říct rodičům. Učitelka mu ale sdělila, že pokud se mu tu nelíbí, má jít na jinou školu. Potom se dlouho nikde neukázal. Za přibližně týden nám přišli oznámit, že spáchal sebevraždu. (...)*“⁹⁰

Diskriminace v rámci školního prostředí může nabývat různé intenzity a různých podob a dospívajícího jedince v samotném procesu coming outu tak může negativně ovlivnit. Mezi typické znaky homofobního klimatu ve škole patří:

- Slovní napadání, urážky, pomluvy a zesměšňování (často i osob pouze domněle homosexuálních, avšak v reálném životě heterosexuálních)
- Vyprávění vtipů, které urážejí či podporují předsudky, zesměšňování homosexuality celkově
- Ignorování homosexuálních spolužáků/spolužaček, vyčleňování z kolektivu (např. při skupinových pracích, převlékání v šatnách, ...)
- Ignorování tématu homosexuality obecně, či popírání existence homosexuálních jedinců
- Schovávání či ničení osobních věcí, omezování osobního prostoru (zavírání na záchodech či v šatnách), pošťuchování či přímé fyzické napadání.⁹¹

Dospělost (rodina)

Coming out v období plné dospělosti s sebou může přinášet několik konkrétních situací, se kterými se musí daný jedinec konfrontovat.

První specifickou situací je, že se jedinec nachází v heterosexuálním manželství. Mnoho jedinců, kteří procházejí tímto „zpožděným“ coming outem, mohlo první znaky daného procesu pocítit již během dospívání, ale kvůli již zmíněnému popření a uchýlení se k společensky přívětivějším životním trajektoriím tak celý proces víceméně odsunulo. Nežádá se tak stává, že se v rámci tohoto popření jedinec uchýlí k heterosexuálnímu manželství, jakožto ke snaze

⁸⁸ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 85-87.

⁸⁹ Srov. Česko, 2018: „*Homosexualita je nemoc, léčit se nedá. Můžete se zastřelit,“ radil učitel studentce*, in. Český Rozhlas – Radio Wave, [online], 2018, [cit. 5. 3. 2020] dostupné na: <https://wave.rozhlas.cz/cesko-2018-homosexualita-je-nemoc-lecit-se-neda-muzete-se-zastrelit-radil-ucitel-7693837>

⁹⁰ Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 87.

⁹¹ Srov. Tamtéž, s. 87.

zamaskovat svou možnou odlišnou sexuální orientaci a celý proces coming outu tím zastavit. Taková situace ale mnohdy naopak, kvůli své náročnosti ve formě různých přetvářek a někdy i nevěř, u jedince nutkání coming outu posílí.⁹² V knize *Třetí pohlaví* autoři uvádějí příklad muže, který do padesáti let žil v manželství a s manželkou vychovali dvě děti do dospělosti. Teprve v tomto věku si ale, po uskutečnění první homosexuální zkušenosti, plně uvědomil svou odlišnou sexualitu a to v něm vyvolalo nutkání opustit manželku a rodinu a jít za svým partnerem, protože pouze s ním cítil plnohodnotné naplnění své sexuality, kterou do té doby s manželkou naplnit nemohl.⁹³ Rick Clemons ve svém článku *The Unique Challenges Of Coming Out As A Gay Later In Life* (Specifické Výzvy Gay Coming Outu V Pozdějším životě) pro internetový portál HuffPost píše: „*Tím nejhorším faktorem toho, když je gay ženatý, je ta neskutečné trápení, které během manželova coming outu zažívá manželka. Často se objevuje bolest, zmatek a úzkost, což v životě všech způsobí paseku.*“⁹⁴

Další problematickou situací je rodičovství. Mnoho z těch, kteří se snažili svou homosexualitu potlačit heterosexuálním manželstvím, se nakonec dostane do bodu, kdy se stanou rodiči. Jedinec v tom tak může vidět další důvod k nevyoutování se právě v tom, že je to pro dobro dětí.

K dospělosti samozřejmě patří i mnoho myšlenek a strachů, které mohou proces coming outu ovlivnit. Mezi takové patří například pocit ztraceného mládí, kdy si jedinec do jisté míry uvědomuje svou odlišnou sexualitu, ale kvůli již pokročilejšímu věku si říká, že nejlepší roky již promrhal a tak nemá smysl v coming outu pokračovat – zvláště jestliže se nachází v heterosexuálním vztahu či manželství a má děti. K tomuto bodu by se dal zařadit i pocit úzkosti z toho, že se jedinec obává, že i kdyby prošel coming outem, nejspíše by nikdy nenašel lásku. Další je strach, jak jedince přijme jeho rodina. V tomto směru to může být o něco složitější, nežli v případě coming outu během dospívání, protože v období plné dospělosti jedince rodina už nějakou dobu žije s přesvědčením o jeho/její heterosexuální orientaci (opět, o to více podpořenou v případě, kdy má jedinec již manželku/manžela či děti) a náhlá změna v tomto směru tak může být pro členy rodiny hůře přijatelná. Specifický může být i strach z toho, jak jedince přijde po případném coming outu samotná gay komunita. Nežřídkou kdy se stává, že jedinci, kteří si prošli manželstvím a mají děti, jsou právě kvůli tomu příležitostnými partnery/partnerkami odsuzováni, ať už z hlediska přílišných závazků, tak i předešlého života plného přetvářek.⁹⁵

Velká část těchto vnitřních strachů se samozřejmě může projevit i v coming outu, který probíhá v období stáří.

⁹² Srov. Clemons, Rick, *The Unique Challenges Of Coming Out As A Gay Later In Life*, in. HuffPost, [online], 2016, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: https://www.huffpost.com/entry/coming-out-gay-late-in-life_n_5493292?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlMmNvbS8&guce_referrer_sig=AQA AAKFgXHx6a7PdhK

⁹³ Srov. Brzek, Antonín; Pondělíčková-Mašlová, Jaroslava, *Třetí pohlaví*, 1992, s. 43.

⁹⁴ Clemons, Rick, *The Unique Challenges Of Coming Out As A Gay Later In Life*, in. HuffPost, [online], 2016, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: https://www.huffpost.com/entry/coming-out-gay-late-in-life_n_5493292?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlMmNvbS8&guce_referrer_sig=AQA AAKFgXHx6a7PdhK

⁹⁵ Srov. Tamtéž.

Stáří (pečovatelská a lékařská zařízení)

K pojmu „stáří“ si lidé přiřazují různé věci (pozitivní i negativní), které k němu patří. Více volného času, úbytek energie, přemýšlení nad uplynulým životem, nemoci, ... Málokdo si ovšem tento pojem spojí i s procesem coming outu, který sice není v tomto věkovém období tak častým, jako v období dospívání, popřípadě dospělosti, jedná se ovšem stále o proces, kterým mnozí senioři procházejí.

Jedním ze zásadních faktorů ovlivňujících coming out ve stáří je fakt, že současní senioři žili většinu svého života ve společnosti, kde neheterosexualita byla značně stigmatizována a tabuizována.⁹⁶ Tato životní zkušenost tak může podpořit stres a strach z reakce okolí na jejich odlišnou sexuální orientaci, ale i samotný průběh vnitřního coming outu. Mnoho seniorů, kteří již prošli vnitřním coming outem se ale často o svých vztazích bojí mluvit, protože mají strach z odloučení a diskriminace a vnější coming out je tak pro ně velmi složitý. Specifickým prostředím, které je spojené s problematickým vnějším coming outem tak je například domov pro seniory. Homosexuální klienti, kteří do tohoto nového sociálního prostředí dostanou, jsou si vědomi, že se nacházejí mezi vrstevníky, kteří většinu svého života prožili ve společenském nastavení, které homosexualitu považovalo za nežádoucí či špatnou. Vědomě se tak mnohdy nechtějí vystavit možné diskriminaci a svou odlišnou sexuální orientaci tají, což, jak bylo výše zmíněno, může mít negativní vliv na jejich psychiku a na sociální život.⁹⁷ Článek *Homosexualita seniorů je společenským tabu. Jak na coming out ve stáří?* od Ireny Plaché uvádí případ z praxe, kdy se klient domova pro seniory svěřil se svými zkušenostmi sociální pracovníci: „*Moji přátelé dlouho netušili, že jsem gay. Po přiznání své orientace jsem ale musel strpět odsuzující i pohrdající pohledy. Nejbližší přátelé mě naštěstí pochopili. Jakmile jsem začal žít v domově důchodců, veřejně svou orientaci nepřiznávám, ostatně k tomu ani nebyl důvod. Obávám se, že by mě zdejší společnost nepřijala.*“⁹⁸

Tato problematika se nicméně netýká pouze domova pro seniory, ale veškerých pečovatelských a lékařských zařízení, do kterých je jedinec v pokročilém věku umístěn z důvodu své závislosti na péči a pomoci od svého okolí. Zároveň se strach z diskriminace neobjevuje jen v rámci vrstevníků, ale i personálu. V těchto případech, kdy je jedinec dlouhodobě vyjmut z domácího prostředí, které dobře znal, a umístěn do takového zařízení, se velmi častými komunikačními partnery stávají právě například pečovatelé, či zdravotní a sociální pracovníci, kteří často nemusí být dostatečně informováni o problematice homosexuality u starších lidí. Homosexuální jedinci se tak mnohdy uchylují k uzavřenosti, mají obavy se s pracovníky bavit o svém životním příběhu, právě ze strachu z negativních reakcí. Tato uzavřenost může mít opět negativní dopad na sociální život a duševní zdraví jedince.⁹⁹

⁹⁶ Srov. Novotná, Jolana, *LGBT Senioři/rky – Neviditelná menšina*, 2016, s. 8.

⁹⁷ Srov. Plachá, Irena, *Homosexualita seniorů je společenským tabu. Jak na coming out ve stáří?*, in. i-senior, [online], 2018, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.i-senior.cz/homosexualita-senioru-je-spolecenskym-tabu-jak-na-coming-out-ve-stari/>

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Srov. Janošová, Pavlína, *Homosexualita v názorech současné společnosti*, 2000, 73-74.

4. Sociální práce s lidmi, kteří procházejí problematickým vnějším coming outem

Tato kapitola se zabývá situacemi, které mohou nastat v rámci problematického vnějšího coming outu, a možnostmi jejich řešení v pomoci sociálních služeb a organizací, které tyto služby poskytují. Konkrétně se jedná o situace v rámci problematiky domácího násilí, dobrovolného či vynuceného opuštění domova a šikany či diskriminaci ve škole, ale i v lékařských, pečovatelských či pobytových zařízeních. Vnitřní coming out se v této kapitole řeší pouze okrajově, protože i když je s tím vnějším úzce spojen, jako takový spadá svou problematikou spíše pod odvětví psychologie či psychiatrie. Jednotlivé vzory situací vychází z předešlého textu či z dodatečných zdrojů.

Na úvod je dobré zmínit, že sociální služby, které je možno v následujících situacích využít, zvláště ty krizové, nemusí být striktně vyhraněné v rámci pomoci LGBT, ale je možno se obrátit na běžně dostupné organizace, které pomáhají všem v obdobných situacích. Samotné povědomí o možnostech využití těchto služeb ovšem, v rámci odkazu na výzkum realizovaný v této práci, mezi jednotlivci příliš velké není.

4.1. Domácí násilí

Jak bylo zmíněno v kapitole o vnějším coming outu, v současné době stále existují případy, kdy se rodiče nedokáží do jisté míry smířit s odlišnou sexuální orientací svého dítěte. V takovém případě může po vnějším coming outu dítěte před rodiči nastat několik problematických situací. Jednou z nich jsou jisté formy domácího násilí.

V předešlém textu bylo řečeno, že rodiče, kteří nedokáží přijmout homosexuální orientaci svého potomka, dítě nejčastěji trestají v rámci rodinných vztahů a interakcí. Extrémnější a dlouhodobé formy těchto trestů lze zařadit mezi domácí násilí, převážně psychického, ale i fyzického zaměření. Takové domácí násilí se může projevat několika způsoby, mezi které patří:

- Ponižování, zesměšňování, či kritika dítěte na základě jeho odlišné sexuální orientace
- Vyhrůžování dítěti násilím, úmyslné vystavování ho zesměšňujícím a úzkostlivým situacím
- Snaha o izolaci dítěte – jak citovou (ignorance, netečnost, neschopnost či neochota projevit lásku, vyhýbání se interakce s dítětem, ...) tak i fyzickou (omezování

pohybových svobod dítěte, sociálních interakcí s LGBT komunitou či vrstevníky obecně, ...) ¹⁰⁰

- Fyzické ubližování (bití, smýkání, ohrožování zbraněmi, zavírání do tmavých místností, či útoky zaměřené vůči oblíbenému zvířeti či hračkám, ...) ¹⁰¹

Takové domácí násilí má na dítě silně negativní vliv. Jednak z pohledu obecnějšího, který se dotýká všech dětí, které procházejí domácím násilím (úzkosti a deprese, pocity viny, disharmonický vývoj osobnosti, ...), ¹⁰² ale i z pohledu užšího, který se týká tématu této práce, (odsuzování vlastní sexuální orientace, úzkosti z vnějších coming outů, které mají teprve přijít, strach se projevit způsobem, který by mohl upozornit na jedincovu odlišnou sexuální orientaci...).

Dítě/dospívající v takové situaci má v oblasti sociálních služeb několik možností, kam se obrátit pro odbornou pomoc. Pokud jedinec nemá představu o tom, jaké sociální služby se v jeho okolí podobnou problematikou zabývají, je nejvhodnější využít možnosti základního sociálního poradenství, které by měla poskytnout každá sociální služba. Takové poradenství odkáže jedince na vhodnou sociální službu, která mu v dané situaci může pomoci. Jak již bylo zmíněno, například v Českých Budějovicích existuje organizace Jihočeská Lambda ¹⁰³, která se specializovala právě na tento druh poradenství v rámci LGBT menšiny. Podobné organizace či pracovníky je ale možno najít po celé České republice (např. Brno – PROUD, Praha – Mgr. Josef Smrž, ...). V tomto záležitosti samozřejmě i na věku dítěte. Jestliže se jedná o jedince na hranici dospělosti, či člověka dospělého, bude pro něj kontaktování potřebné pomoci zřejmě o něco přístupnější. Dítě, které pak kvůli nižšímu věku může spadat pod striktnější dohled rodičů, má těchto možností méně. Vhodnou službou pro podobné typy krizových situací je tedy Linka bezpečí ¹⁰⁴, která je určena pro děti, mládež a mladé dospělé do 26 let. Hlavním úkolem těchto organizací a pracovníků je tak informovat klienta o možnostech a odkázat ho na vhodnou sociální službu (či ho s ní přímo spojit), která mu v dané krizové situaci pomůže, podobné situace řeší a ideálně již má s problematikou domácího násilí kvůli odlišné sexuální orientaci zkušenosti. Velmi nápomocným nástrojem může být také internetová mapa Ohrožené dítě ¹⁰⁵, kde je možno dohledat odborné služby po celé České republice, které se zabývají pomoci dětem (ale i rodinám) procházejícím těžkou životní situací.

Následující práce s klientem v dané sociální službě pak spočívá především v analyzování jeho situace a hledání vhodných řešení. V rámci domácího násilí se pak podle jeho závažnosti a stavu dítěte/dospívajícího řeší mnoho otázek. Jednou z takových je kontrast traumatu ze špatného zacházení a traumatu ztráty kontaktu s nejbližšími lidmi v případě, že se řeší otázka, zda by pro klienta nebylo lepší rodinu opustit. Takové dítě je někdy umísťováno do ústavu či náhradní rodiny, popřípadě, pokud domácí násilí probíhá pouze ze strany jednoho

¹⁰⁰ Srov. Voňková, Jiřina; Spoustová, Ivana, *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, 2016, s. 72-73.

¹⁰¹ Srov. Voňková, Jiřina; Spoustová, Ivana, *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, 2016, s. 24-25.

¹⁰² Srov. Tamtéž, s. 75-77.

¹⁰³ Viz. <https://www.klucicb.cz/home.php>

¹⁰⁴ Viz. <https://www.linkabezpeci.cz/>

¹⁰⁵ Viz. <https://www.ohrozenedite.cz/>

rodiče, je někdy odesíláno s jedním rodičem do azylového zařízení. Dále se řeší následná psychologická pomoc.¹⁰⁶

Mezi organizace a sociální služby v Českých Budějovicích, které se zabývají problematikou domácího násilí je možno uvést Bílý kruh bezpečí¹⁰⁷, Diecézní charita České Budějovice¹⁰⁸, či THEIA – krizové centrum.¹⁰⁹

4.2. Dobrovolné či vynucené opuštění domova

Nepříznivá domácí situace mnohdy dojde do takového bodu, jak již v předešlém textu poukazyval Sloboda, že pro dítě, či mladého dospělého již není nadále možné v takových podmínkách setrávat a rozhodne se domov opustit, popřípadě se rodiče nedokáží smířit s odlišnou sexuální orientací svého potomka a v rámci vyhrocené situace ho tzv. vyhodí z domu. V takové situaci může jednotlivci opět pomoci například Linka bezpečí či mapa Ohroženého dítěte. Další přístup k jednotlivci se bude odvíjet samozřejmě i od toho, zda je ještě dítě nebo je již plnoletý.

Hlavním předpokladem pomoci člověku, který z nějakého důvodu přišel o domov, je poskytnutí základního zázemí a životních potřeb (jídlo, pití, teplo, základní lékařskou péči, hygienu, oblečení).¹¹⁰ Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD¹¹¹) se pak v případě toho, že je jedinec bez domova dítě, ujímá pomoci a daný problém řeší v rámci specifické situace. Mnohdy tak nastane situace, že je třeba dítě umístit do náhradní institucionální péče. Pokud rodiče z domova vyhodí svého potomka, který je již plnoletý, sociální pomoc spočívá především na principu poskytnutí takového zázemí, aby daný jedinec mohl zkusit svou situaci nějakým způsobem řešit. Služby, které poskytují právě tuto formu pomoci, jsou například různé formy azylových bydlení. Buďto krátkodobé azylové ubytování (překonání krizové situace – v rámci dnů, nejdéle týdnů), střednědobé azylové ubytování (klient má čas na komplexnější řešení problému a návrat k soběstačnosti – týdny či měsíce) a dlouhodobé azylové ubytování (nácvič a osvojení dovedností, které klienta upevní ve své samostatnosti, uvědomění si a pomoc při převzetí zodpovědnosti za vlastní život – několik měsíců až let).¹¹² Záleží tedy na tom, v jakém stavu se homosexuální jedinec bez domova nachází a jaké jsou další faktory jeho situace.

Mezi organizace, které v Českých Budějovicích poskytují tento druh pomoci, patří například Azylový dům Filia¹¹³, který mimo jiné poskytuje pomoc zletilým dívkám do věku 26

¹⁰⁶ Srov. Matoušek, Oldřich; Kolářková, Jana; Kodymová, Pavla, *Sociální práce v praxi*, 2010, s. 33-34.

¹⁰⁷ Viz. <https://www.bkb.cz/>

¹⁰⁸ Viz. <https://www.dchcb.cz/sluzby-a-projekty/intervencni-centrum/>

¹⁰⁹ Viz. <https://www.theia.cz/>

¹¹⁰ Srov. Matoušek, Oldřich; Kolářková, Jana; Kodymová, Pavla, *Sociální práce v praxi*, 2010, s. 322.

¹¹¹ Viz. <http://www.ospod.cz/volna-sekce-1/z-vasich-dotazu/>

¹¹² Srov. Matoušek, Oldřich; Kolářková, Jana; Kodymová, Pavla, *Sociální práce v praxi*, 2010, s. 323-324.

¹¹³ Viz. <http://rodina.c-budejovice.cz/misto/azylovy-dum-filia>

let, které jsou bez rodinného zázemí, či Dům Sv. Pavla¹¹⁴ spadající pod Městskou charitu Českých Budějovic, který poskytuje podporu mužům nad 18 let.

4.3. Šikana a diskriminace ve škole

Jak bylo zmíněno v předešlé kapitole, škola je prostředí, které má na dítě v období dospívání zásadní vliv. Jedinec procházející coming outem se tak při svém veřejném přihlášení se ke své homosexuální orientaci vystavuje možnému homofobnímu chování ze strany nejen spolužáků, ale i vyučujících. Sloboda ovšem upozorňuje, že samotná homofobní diskriminace v mnoha případech přichází na základě vnějších stereotypů i bez toho, aby se daný odlišně sexuálně orientovaný jedinec vůbec vyoutoval. Mnohdy může být tedy terčem homofobní diskriminace i jedinec, který je heterosexuálně orientovaný, ale vykazuje jisté charakteristiky, které si veřejnost spojuje s homosexuální orientací – např. větší zženštilost, opoždění ve fyzickém růstu, dětinskost, odlišný styl oblékání, dbání na svůj vzhled, apod. Psycholožka Smetáčková tvrdí, že čím jsou předsudky, které jsou zdrojem homofobního chování a diskriminace na školách, silnější, tím pravidelněji a výrazněji se toto jednání vyskytuje. Zároveň ale upozorňuje, že pokud klima na škole či v konkrétní třídě je dobré a inkluzivní, předsudky se často nemají možnost ani projevit.¹¹⁵

Je dobré zmínit, že v České republice nemá školská sociální práce tak pevné vyhranění a legislativní ošetření, jako je tomu v některých jiných zemích. V USA se jedná o velmi dobře zavedený obor s již více než stoletou tradicí, který je možno studovat v rámci magisterských studijních programů. V tomto viděli inspiraci například i v Německu, kde se školská sociální práce aktivně zavádí od 70. let.¹¹⁶ Velká Británie má pro školského sociálního pracovníka speciální místo, které se jmenuje „education social work“ nebo „education welfare services“. Pracovník na této pozici tak spolupracuje s jednotlivými službami, pečuje o děti vystavené špatným vztahům a sociálně-patologickým jevům, záškoláky či se stará o přípravu posudků potřebných v rámci soudních řízení. V České republice, co se školských zařízení týče, sociální pracovníci působí především na speciálních školách, zařízeních ústavní nebo ochranné výchovy, či ve školských poradenských zařízeních. Na základních školách je tak poměrně běžným stavem, že o naplňování role sociální práce se stará pracovník na pozici sociálního pedagoga.¹¹⁷

V rámci dané problematiky se jeví jako nejučinnější formou pomoci daným situacím předcházet – tedy prevence, která se dělí na primární a sekundární. Primární prevence se využívá v případech, že k dané diskriminaci či šikaně v kolektivu ještě nedošlo. Spočívá především v informovanosti dětí, rodičů, ale i veřejnosti o dané problematice, ve vedení žáků směrem k toleranci a pochopení a v preventivních aktivitách ve školách. Sekundární prevence se pak uplatňuje v situacích, kde již k šikaně došlo, a kde je třeba využít jistých opatření tak,

¹¹⁴ Viz. <https://mchcb.cz/jak-pomahame/centrum-pro-osoby-bez-domova-dum-sv-pavla/dum-sv-pavla-azylovky-dum-pro-muze/>

¹¹⁵ Srov. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 90-91.

¹¹⁶ Srov. Havlíková, Jana, *Sociální práce na základních školách a ve školských poradenských zařízeních: analýza současného stavu v České republice*, 2018, s. 10-11.

¹¹⁷ Srov. Ostrž, Rastislav, *Role sociálního pracovníka na školách*, diplomová práce, 2018, s. 26-27.

aby se situace napravila a nadále k ní již nedocházelo. Spadá sem například včasná diagnostika problému a okamžité vyšetření šikany, či různá pedagogická opatření jako například ochrana dítěte nebo dětí před dalším násilím, realizace rozhovorů a jednání s rodiči obětí a agresorů, komunikace s kolektivem třídy, kde se šikana či diskriminace objevuje apod.¹¹⁸ Sociální práce v tomto případě může pomoci právě v rámci primární prevence. Jedná se jisté formy komunitní práce, kdy jednotlivci z LGBT komunity, či jejich podporovatelé, zakládají neziskové organizace a spolky, které se věnují mimo jiné i osvětě v oblasti šikany a diskriminace na základě odlišné sexuální orientace, či identity. Tato osvěta probíhá například formou přednášek, diskuzí, besed a seminářů (ty na požádání realizuje například STUD Brno, vysokoškolské uskupení Ollove¹¹⁹ z Olomouce, pražský Charlie¹²⁰, či již zmíněné spolky Prague Pride a PROUD. Realizují je například i různé organizace či pracovníci, kteří se nemusí nutně zabývat pouze problematikou LGBT, jako je studentka a vedoucí projektu „Zastavme šikanu“ Georgia Hejduková¹²¹, či organizace Amnesty International, která působí i v Českých Budějovicích). Tyto organizace či pracovníci, se buď na tuto problematiku zaměřují úzce, nebo zařazují téma šikany na základě odlišné sexuální orientace jako součást všeobecné prevence, či následného doporučeného studia materiálů spojených s tímto tématem (např. *Homofobie v žákovském kolektivu* od Smetáčkové a Brauna, *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat* od Slobody či *Metodická výchova pre sexuálnu výchovu na druhom stupni základných škol* od Rovňanové, Lukšíka a Lukšíkové).

4.4. Šikana, diskriminace a nepříznivé prostředí v lékařských a pečovatelských pobytových zařízeních

Šikana a diskriminace není téma, které by se vztahovalo pouze ke školnímu prostředí a mládí, ale jak již bylo napsáno výše, dotýká se i homosexuálních seniorů, kteří využívají služeb pečovatelských, či lékařských pobytových zařízení. Všechny tyto služby a zařízení spojuje to, že jedinec, který do něj přijde, je nucen přizpůsobit se na zpravidla dlouhodobější změnu prostředí. Pro někoho je ta změna menší, pro někoho větší, ale vždy je společným faktorem to, že senior v takovém prostředí potkává nové lidi – jednak vrstevníky, ale i pečovatele a další zaměstnance zařízení, se kterými denně navazují kontakt. Navazování tohoto kontaktu může být pro homosexuálního seniora komplikované, právě z důvodů, které jsou uvedeny v předešlé kapitole – tj. strach, jak ho/ji přijmou vrstevníci, kteří většinu života žili v době, kdy se o homosexualitě nemluvalo či byla stigmatizována, jak zareagují pečovatelé a pracovníci zařízení či zda po přihlášení se ke své odlišné orientaci nebude jedinec terčem šikany či diskriminace.

Podobně jako v případě šikany na škole, nejideálnější možností v rámci tematiky homosexuality ve stáří se zdá být opět prevence, ať už ve formě přednášek a besed pro ostatní klienty a pracovníky zařízení na téma homosexuality, tak i samotné občasné zapojení tématu

¹¹⁸ Srov. Ďurková, Lucie, *Dětská šikana z pohledu sociálního pracovníka ve vybraných zařízeních*, 2009, Bakalářská práce, s. 22-23.

¹¹⁹ Viz. <http://www.ollove.cz/o-nas/>

¹²⁰ Viz. <http://www.charlie.li/o-nas>

¹²¹ Viz. https://wiki.pirati.cz/lide/georgia_hejduk

do různých aktivizačních a skupinových činností, které pracovníci s klienty pořádají, a narušení tak možných předsudků panujících ohledně tématu homosexuality, a pocitu, že se jedná o téma o kterém by se nemělo mluvit.

V případě, že již k šikaně a diskriminaci homosexuálního seniora, který se před svými vrstevníky či pečovateli vyoutoval, dochází, je na sociálním pracovníkovi, aby analyzoval problém, konzultoval ho s dalšími specialisty a našel vhodné řešení. V takovém případě, se může opřít například o antiopresivní přístup, jehož cílem je snížení individuální a institucionální diskriminace, která je založena na rase, pohlaví, sexuální orientaci, sociální třídě apod. V rámci antiopresivního přístupu se uplatňují „tři imperativy“ – spravedlnosti, rovnost a spoluúčast.¹²² Sociálnímu pracovníkovi tak může tento přístup pomoci určit konkrétní problémy a najít na ně vhodné řešení, které by zahrnovalo práci jak s jedincem, který je šikanován, tak i s vrstevníky či pracovníky zařízení, kteří jedince šikanují, či diskriminují.

¹²² Srov. Matoušek, Oldřich, a kol. *Základy sociální práce*, 2012, s. 238.

5. Výzkum

5.1. Cíl výzkumu

Cílem realizovaného výzkumu je zmapování průběhu coming outu a povědomí o možnostech využití sociálních služeb při problematickém coming outu vnějším u vybraného vzorku homosexuálně orientovaných osob žijících na území Českých Budějovic.

V rámci cíle jsem stanovil tři výzkumné otázky, na které budu v rozhovorech hledat odpovědi:

1. „*Jsou v procesu coming outu nějaké společné prvky, které se objevují u všech aktérů?*“
2. „*Jaký typ coming outu vnímali/vnímají aktéři jako náročnější?*“
3. „*Ví aktéři na jaké sociální služby je možno se obrátit v krizových situacích vzniklých v rámci problematického vnějšího coming outu?*“

5.2. Metodika výzkumu

Vzhledem k povaze tématu a stanovenému cíli jsem zvolil metodu kvalitativního výzkumu se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor. Tato metoda, jakožto nenumerické šetření, které se snaží nalézt porozumění zkoumanému sociálnímu problému a interpretovat danou sociální realitu¹²³, se zdála být v rámci takto osobního tématu a následného zpracování dat v rámci této práce jako nejvhodnější, a polostrukturovaný rozhovor poskytl během dotazování dostatečnou flexibilitu, právě díky tomu, že pořadí jednotlivých otázek a okruhů není striktně stanoveno¹²⁴. Samotnou strukturu rozhovoru jsem se tak snažil pojmout tím způsobem, aby aktér o daném tématu vyprávěl, nikoliv pouze stručně odpovídal.

Při výběru aktérů jsem využil metodu snowball (sněhová koule), kdy jsem dle vlastního úsudku vybral prvního aktéra a toho požádal, aby určil tři další jednotlivce, o kterých si myslel, že by byli vhodní pro zařazení do výzkumu, a kteří by byli ochotní se ho zúčastnit. Z následných tří lidí jsem jednoho požádal, aby určil další tři a poté jsem tento proces provedl ještě jednou. Z celkového počtu deseti možných aktérů jsem následně vlastním úsudkem vybral pět tak, aby splňovali co největší variabilitu hlavně co se týče věku a vzdělání.

Volba prostředí, ve kterém se daný rozhovor odehrával, byla čistě na aktérech, kterým jsem, jakožto výzkumník, předem doporučil, že by se mělo jednat o prostředí, ve kterém se budou cítit bezpečně, uvolněně, a nebudou se bát či stydět o daném tématu mluvit. Z výsledných pěti rozhovorů se tak dva odehrávaly v prostředí klidné kavárny, další dva v domácím prostředí respondentů a jeden v tichém prostředí kanceláře.

¹²³ Srov. Reichel, Jiří, *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, 2009, s. 40.

¹²⁴ Srov. Tamtéž, s. 111.

Rozhovory se uskutečnily mezi 21. lednem a 5. únorem 2020. Záznamy z nich, nahrávané na mobilní telefon, byly převedeny do písemné podoby selektivní formou transkripce, kdy jsem vypouštěl části rozhovoru, které se až příliš vzdálily od zkoumaného tématu. Při přepisu jsem pracoval s významovými jednotkami, dle kterých jsem poté tvořil kategorie, které mi pomohly samotná témata v rámci výzkumných otázek zpracovat.

Na základě cíle a výzkumných otázek jsem témata řešená v rámci rozhovoru koncipoval do tří skupin:

1. Osobní otázky.
2. Průběh coming outu.
3. Coming out vnější, možné problematické situace a jejich řešení pomocí nástrojů sociální práce.¹²⁵

5.3. Etika výzkumu

V rámci výzkumu byl se všemi aktéry oboustranně podepsán informovaný souhlas¹²⁶. Dotazovaní respondenti si byli vědomi toho, že:

- jejich spolupráce na výzkumu je dobrovolná a není finančně ani jinak ohodnocená,
- informace získané během rozhovoru jsou důvěrné a mohou být použity a zpracovány pouze v rámci daného výzkumu,
- rozhovor je nahráván na mobilní zařízení,
- jejich identita zůstane v naprosté anonymitě a během zpracování dat budou využita krycí křestní jména,
- v průběhu rozhovoru mohou na jakoukoliv otázku odmítnout odpovědět, zároveň mají právo rozhovor kdykoliv ukončit a nic z toho pro ně nebude mít negativní důsledky,
- mají právo na jakékoli další informace týkající se zpracování údajů z rozhovoru.

5.4. Výsledky výzkumu

Osobní otázky

V rámci prvního okruhu byly aktérům kladeny otázky osobního typu, kde se jich bylo ptáno na věk, nejvyšší dosažené vzdělání a místo momentálního trvalého bydliště.

Prvnímu aktérovi, Patrikovi, je 20 let a jako nejvyšší dosažené vzdělání uvedl střední školu s maturitou.

Druhému aktérovi, Tomášovi, je 43 let a v rámci nejvyššího dosaženého vzdělání taktéž uvedl střední školu s maturitou.

¹²⁵ Viz. Příloha II. (Okruhy témat).

¹²⁶ Viz. Příloha I. (Informovaný souhlas).

Třetí aktér, Petr, kterému je 61 let, uvedl jako nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské, konkrétně inženýrské.

Čtvrté aktérce, Zuzaně, je 29 let a v rámci nejvyššího dosaženého vzdělání uvedla střední s výučním listem.

Pátému aktéru, Oliverovi, je 22 let a jako nejvyšší dosažené vzdělání uvedl střední školu s maturitou.

Všichni aktéři měli v době rozhovorů místo trvalého pobytu v Českých Budějovicích.

Průběh coming outu

Druhý okruh se zabýval průběhem coming outu, především uvědoměním si své odlišné sexuální orientace a následným vyrovnáváním se s touto skutečností.

První dvě témata cílila na určení konkrétního období, kdy si aktéři uvědomili, že je s jejich sexualitou něco jinak a na popis toho, jak nad tím v tu dobu přemýšleli.

Patrik a Petr shodně určili, že odlišnost ve své sexualitě si začali uvědomovat ve 12-13 letech.

- Patrik: „...*myslím si, že jsem si to začal uvědomovat až tak ve 12-13 letech, kdy jsem se poprvé, dalo by se říct, zamiloval, a začal jsem cítit nějakou hlubší náklonnost k člověku stejného pohlaví.*“
- Petr: „...*podle mě tak 12-13 let. Tam už to bylo vidět, že jsem jinačí. Navenek ani tak moc ne, ale pro sebe určitě jo... to jsem věděl, že je to jináč, než ti ostatní kluci...*“

Oliver popsal uvědomění si odlišnosti v rámci své sexuality jako postupné. Jako období, kdy tuto skutečnost začal více řešit, určil první ročník na střední škole, což je 15-16 let.

- Oliver: „*Já myslím, že to bylo takový hodně postupný. Samozřejmě jsem to poznal pak podle pornografie, třeba, na kterou jsem se koukal, ale popravdě jsem to nějak moc neřešil. Pak jsem to začal více řešit, když se chodilo na taneční, to byl prvak na střední...*“

Zuzana a Tomáš časově určili uvědomění si této skutečnosti velmi obdobně. Zuzana si odlišnost ve své sexuální orientaci uvědomila přibližně v 25 letech a Tomáš ve 27-28.

- Zuzana: „*Asi ve 25 letech, zhruba. (...) Právě, že mě to vůbec nenapadlo, neměla jsem k tomu žádný sklony... měla jsem normálně přítele předtím, a pak jsem potkala jednu holku, která mě zaujala vzhledově... byla jsem zrovna na brigádě a nějak se mi zalíbila a řekla jsem si najednou, že by to mohlo bejt i jinak.*“
- Tomáš: „...*já jsem s tím začal pozdě, až někdy v 28 letech. Tehdy jsem žil s holkou, takových 4 možná 5 let, a takový náznaky tam byly, ale já jsem si to nepřipouštěl (...) Ale už v té době, kdy jsem s ní byl, už mě to zajímalo... ale asi*“

ne tak, že jsem si říkal: ‚Já jsem teplej.‘, ale tím stylem, že mě zajímalo samotný to téma. Já jsem tehdy třeba, tehdy ještě bylo ICQ¹²⁷ (...), a tam jsem si ve vyhledávání hledal třeba lidi z ciziny. Chtěl jsem si popovídat o cestování a takových věcech, a potom jsem si začal dávat do klíčových slov i to slovo ‚gay‘. Díky tomu jsem poznal jednoho thajce a pak nevím, jak se to... asi mě moje tělo a mysl ovládala nějakým jiným způsobem, jakože – já jsem si to furt nepřipouštěl, ale i přesto jsem od té holky odešel po tý době a pak jsem jel za tím dotyčným, kterej tady studoval někde ve Španělsku... (...) Takže to bylo to první období... to mi bylo těch 27 nebo tak.“

Způsoby, jakými nad touto skutečností jednotliví aktéři přemýšleli, byly velmi variabilní.

Patrik si ze začátku myslel, že je to něco, co přejde a až postupně si uvědomil, že se bude jednat o dlouhodobý stav.

- Patrik: „... myslím si, že nejdřív jsem si to nechtěl připustit a myslel jsem si, že to přejde. To bylo takový vtipný... (...) v tu dobu jsem slyšel furt o mokrým snu, tak jsem prostě myslel, že až budu mít mokrej sen, a ten bude s holkou, tak tím to jako skončí... a pak jsem ten sen měl, ale byl s klukem. Pak jsem si uvědomil, že to asi nebude něco, co přejde, (...) ... ale že bych měl nějaký problém vnitřní s tím, tak to ne, vzhledem k tomu, že moje rodina... můj otec vlastně jako i podnikal s gayema a moje matka měla už od dětství kamaráda gaye, takže v tomhle jsem měl plnou podporu.“

Petrova odlišná sexuální orientace, jak uvedl, ovlivňovala mnoho faktorů jeho tehdejšího života, byť nad tím v tu dobu nepřemýšlel vědomě a nedokázal svou odlišnost pojmenovat. Zároveň si přímo neuvědomoval, že se bude jednat o stav, který je trvalý, ale přesto dokázal určit nějaké myšlenkové pochody, které by odpovídali tomu, že si podvědomě očekával dlouhodobější stav této skutečnosti.

- Petr: „... je pravda, že pojmenovat ten vlastní pojem, že to je vlastně homosexualita, že to je nějaká anomálie nebo změna, která bude trvalá a bude mít vliv na celý můj život, to se mi podařilo o hodně pozdějc, ale to, že jsem už žil ten svůj sexuální život jinak, to bylo dlouhodobě... projevovalo se to vlastně tím, že jsem vyhledával ty kluky... i ten pionýrskéj oddíl byl vlastně čistě klučičí, při volbě zaměstnání, kdy jsem se v těch patnácti rozhodoval, kam půjdu, tak vojenská škola vyhrála i proto, že jsem si řekl: ‚Tam vlastně holky žádný nebudou, ty tam nepotřebuješ, budeš tam mít těch kluků víc, taky se tam určitě snáz chytneš...‘, no, takže i to třeba rozhodlo o povolání. (...) Je fakt, že jsem v tý době nevěděl, že to bude trvalé teda, to je fakt... i když je fakt, že jsem si to asi musel myslet, protože třeba s volbou povolání souvisela budoucnost, takže něco tam v tom bylo...“

¹²⁷ Pozn. Software pro tzv. „instant messaging“, tj. okamžité psaní si s jiným uživatelem. Více info na: <https://icq.com/windows/cz>

Tomáš uvedl, že se snažil tomuto tématu vyhýbat a před ostatními svou odlišnou sexualitu popírat.

- Tomáš: „... víceméně o těchto věcech jsme si nepsali nebo se nebavili. Hrál jsem to vždycky na tu náhodu, že jsem zrovna našel člověka, kterej prostě je takovej a já jsem mu furt cpal to, že já nejsem. Tam se potom stala i věc, že jsme spolu cestovali, že on na mě něco zkusil a já jsem mu prostě vynadal. A on řekl: ‚Samozřejmě chápu, v pohodě, jsme kamarádi.‘ (...) Popíral jsem to.“

Zuzana uvedla, že nad touto skutečností ze začátku vůbec nepřemýšlela.

- Zuzana: „... ze začátku jsem nad tím vůbec nepřemýšlela, to jsem prostě do toho šla po hlavě, docela brzo jsem se seznámila se svojí současnou přítelkyní, nějak postupně to vyšlo ve vztah... (...) Vůbec jsem s tím neměla problém.“

Oliver v rámci dané skutečnosti nejdříve přemýšlel o moralitě tohoto stavu a o tom, jak vidí z daného hlediska svou budoucnost.

- Oliver: „... já jsem to prožíval spíš vnitřně, než abych to s někým řešil. To jsem pak začal řešit až někdy ke konci střední, jakože jsem to řešil s kamarádama, že jsem to někomu řekl. To jsem řešil ale moralitu, jestli je morální být gay nebo není, a jestli je to správný... a tak jsem i dost třeba při tanečních přemýšlel, jestli nejsem třeba bi¹²⁸ nebo pansexuál¹²⁹ nebo tak. (...) Já jsem si spíš představoval, v té době, že bych pořád byl spíš se ženskou nějak... a že budu prostě zamilovanej, a že to bude spíš o té lásce než o tom sexu. V té době už mě docela zajímalo duchovno, a tak jsem přemýšlel, že se mi ta pansexualita líbila – ten nápad, že máš vlastně rád člověka a je jedno, jakýho je pohlaví... a tak jsem pořád přemýšlel, jestli pansexualita, bisexualita nebo gay... a já si i teďka myslím, že sexualita je spíš spektrum, ale teď zpětně vím, že rozhodně gay. Nikdy bych neřekl, že je to úplně stoprocentní, člověk vždycky dokáže říct, že je nějaká holka hezká nebo tak...“

Třetí téma se zabývalo tím, zda aktéři pociťují, že má jejich odlišná sexuální orientace, v porovnání s většinovou heterosexuální společností, nějaký dopad na jejich život.

Patrik uvedl, že v současné době pociťuje spíše pozitivní dopad jednak z hlediska pracovních příležitostí, tak i v rámci soudržnosti dané menšiny.

- Patrik: „Já si myslím, že spíš pozitivní v tuhle dobu. Za tu dobu, co se tak nějak aktivně zajímám nebo aktivně pozoruju nějaký názory nebo postoje vůči sexuální orientaci, to je nějak od roku 2012, kdy jsem si to vlastně připustil, tak si myslím, že se to hodně zlepšilo a myslím, že i ta mediální pozornost vůči gayům se zajímá spíš o ty pozitivní věci, a že se nás snaží i jakoby podporovat a myslím si, že to spíš přináší výhody, ať už třeba pracovní, že máš třeba lepší kariéru. (...)“

¹²⁸ Pozn. Myšleno „bisexuál“ viz. 1.1.

¹²⁹ Pozn. Pansexualita = „Sexuální, citová a partnerská preference osob bez ohledu na jejich pohlaví či gender.“, viz. Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, 2016, s. 157.

Lidi se snaží škatulkovat, že ti gayové drží při sobě, ale oni podle mě fakt jako drží, jak to je jedna menšina. Takže tohle je ta výhoda... pak asi, že rychleji dospěješ, si myslím.“

Petr uvedl, že dopad pociťuje v rámci zaměstnání, výběru koníčků a nalézání přátelských vztahů, i když dříve, jak již bylo zmíněno, nedokázal pojmenovat jeho původce.

- Petr: *„Má. Vlastně od začátku se to tam do toho motalo a ovlivnilo to nejen, jak říkám, výběr toho zaměstnání, ale i výběr těch koníčků, zájmů, přátel... ale jak říkám, zdůvodnění bylo později, až po těch x letech... to už teďka dokážu pojmenovat, co to vlastně bylo.“*

Tomáš a Zuzana vnímají jako negativum pouze problematiku rodičovství a potomků.

- Tomáš: *„Já myslím, že ne... že prostě, jak si to udělám, tak to mám. Dobře, jsem, jakéj jsem... jsem sám, nebudu mít potomky – to je možná jediný negativum, že nemám nic komu předat. Prostě je to tak.“*
- Zuzana: *„...až možná teď, s odstupem času, když vlastně je mi čím dál víc, tak jediný, co bych řešila je otázka dítěte – že bych ho chtěla... to je vlastně asi jediný, co je špatný.“*

Oliver pociťuje dopad v rámci různých omezení ohledně manželství, dětí či cestování do zemí, která je vůči homosexuálně orientovaným jedincům méně přijímající, zároveň ale vnímá stále pozitivnější přístup společnosti k této problematice.

- Oliver: *„Určitě jo, ale nepřipadá mi to jako něco vyloženě negativního. Teďka zpětně jsem rád, že jsem takovej, jakéj jsem... vím, že nějaký omezení existují, ale nic drastickýho v dnešní době... (...) Tak třeba manželství, děti a adopce... ale to si osobně myslím, že v dnešní době jde v tomhle ohledu naše společnost do stále lepší situace, takže toho se ani moc nebojím popravdě. Třeba bych se bál, kdybych vycestoval někam, kde je velký tabu tohle řešit, takže bych to neřešil vůbec s někým... kdybych tam jel třeba s přítelem, tak bysme se snažili vypadat jako kámoši nebo kolegové z práce, ale jinak asi ne.“*

Během **čtvrtého tématu** byli aktéři tázáni, zda vnímají jako složitější proces vyrovnávání se se svou odlišnou sexuální orientací (vnitřní coming out), či sdělování jí lidem ve svém okolí (vnější coming out).

Patrik se vyjádřil, že v současné době nemá problém ani s jedním, ale dříve, když si nebyl jistý tím, jak danou skutečnost přijme okolí, rozmýšlel se nad tím, komu to řekne a komu ne.

- Patrik: *„Teď nemám problém ani s jedním. (...) Dřív jsem si nebyl jistej tím, jak to přijme to okolí, takže jsem si spíš vybíral, komu to řeknu, ale teď už to vlastně neřeším. Teď už se netajím třeba jít ven s make-upem nebo jsem měl nalakovaný nehty... dneska už se s tím neskrývám.“*

Petr vnímá jako složitější vnější coming out a popisuje, jak tento proces prožíval dříve a jak ho vnímá v současnosti.

- Petr: „*To venkovní. To vnitřní... s tím jsem se ztotožnil velmi brzo, ale navenek to bylo trochu složitější, protože, jak jsem říkal, ze začátku, když ten pocit byl vlastně... ti kluci s k sobě měli, spát s někým, pohladit kluka, bratřit se, to prostě bylo běžný, takže to mi nahrazovalo nějaký to chození s holkou a takový věci, takže to jsem byl spokojenej. Postupně ale, jak ti kluci dospívaj, tak na tý střední škole začali první odpadlíci, jak říkám, takže říkali: ‚Prosímte, neblbni, já mám támhle holku...‘ a tak jich bylo miň a miň, žejo, a najednou jsem zjistil, že z celý tý party už byli ochotný semnou dělat to, co já jsem měl zájem, možná dva tři, čtyři, možná pět, ale zase postupně ještě odpadali... a tam přichází ten zlom, kdy oni... kdy se ukáže: ‚No, hele, ale ty seš jinačí.‘ a někdo to pojmenuje: ‚No ona je to bukvice hele... homouš.‘ anebo něco. (...) No a tam se vlastně člověk stáhne, žejo, když vidí, že se jim to nelíbí, protože já jsem s nima nechtěl bejt v žádným konfliktu, žejo, nebyl důvod... (...) ... takže dneska to vypadá úplně jinak, než za nás – to aby se někdo bavil v hospodě o takových věcech, to nepřipadalo v úvahu, ale teďka, vlastně i moji vrstevníci, nebo i starší lidi... třeba jsme v hospodě a chodí nás tam třeba... jsme tam tři – já s partnerem a ještě jeden náš kamarád, nebo víc, a ví to o nás. Tak se z toho dělá sranda, ale zase klidně my z nich a je to jedno... už to prostě zapadlo a je to jiný.“*

Tomáš uvedl, že v současnosti to už vůbec neřeší, dříve ale vnímal jako složitější proces coming outu vnějšího a nechtěl, aby to o něm někdo věděl.

- Tomáš: „*Já nevím... já bych řekl, že jsem se nějak dostal do toho věku, kdy tohle vůbec neřeším. Dřív mi to vadilo nebo jsem nechtěl, aby to o mně někdo věděl nebo abych musel říct ‚jo‘ nebo ‚ne‘, ale teď prostě tohle neřeším. Poslední, já nevím, možná už před čtyřicítkou se to začalo lámat a teď je mi to úplně jedno. Třeba v práci to o mně ví všichni – nebo věděli, teď se tam změnili lidi – a nikoho nenapadne si ze mě dělat srandu nebo tak.“*

Zuzana nikdy nevnímala ani jeden proces jako problém s výjimkou coming outu před rodiči, kterým ještě neprošla, protože se obává negativních reakcí.

- Zuzana: „*Já jsem právě tohle vůbec neřešila a nikdy jsem neměla problém s tím, co lidi říkaj, co si myslí nebo takhle, takže to jsme neřešila vůbec. (...) Kromě toho, že naši to teda neví, což si myslím, že bude potom složitý, když by se to měli dozvědět. (...) Vzhledem k tomu, že rodiče jsou takoví ‚ze starý školy‘, takže si myslím, že to bude blbý.“*

Oliver uvedl, že vnímá jako složitější proces coming outu vnějšího, zvláště řešení tohoto tématu v rámci příbuzenstva.

- Oliver: „*Teďka rozhodně to sdělování. To vnitřní už neřeším vůbec, mi přijde... s tím už jsem hotovej, ale mám problém, třeba hlavně u rodiny, to říct na plnou pusu nebo tak. Teďka to ví prakticky celá rodina, ale že bych se o tom třeba se*

vzdálenějšíma příbuznými chtěl bavit, tak to bych nechtěl, protože by mi to nebylo příjemný... ale podle mě v tom mám trošičku já osobní blok, že o tom mám problém mluvit s rodinou... nevím proč, ale je to tak. (...) I když jsem řešil ten coming out v rodině, tak jsem si říkal, že to řeknu, až bude důvod to říkat, až si někoho najdu, a tak jsem to i udělal. (...) To mi bylo devatenáct nebo dvacet.“

Coming out vnější, možné problematické situace a jejich řešení pomocí nástrojů sociální práce

Třetí okruh byl zaměřen na možné negativní reakce okolí na odlišnou sexuální orientaci aktérů a na povědomí dotazovaných o sociálních službách, které je možno využít v případech, že by se v rámci problematického vnějšího coming outu ocitli v situaci, kterou by nebyli schopni sami zvládnout.

V **prvním tématu** se aktéři vyjadřovali k tomu, zda se někdy setkali s negativními reakcemi na jejich osobu kvůli jejich odlišné sexuální orientaci a pokud ano, jak reagovali.

Patrik a Oliver uvedli, že se s takovou reakcí nikdy nesetkali.

- Patrik: *„Ne, ještě ne.“*
- Oliver: *„Asi ne. Nebo ne přímo.“*

Petr se vyjádřil, že takové reakce zažil, hlavně v rámci různých pracovních pozic. Zároveň zmiňuje, že vnímá jisté předsudečné výroky, které se této problematice týkají.

- Petr: *„Určitě. Já jsem takovej tvrdší, takže já nemám žádný zábrany někoho poslat do****le, když mám pocit, že to tak má bejt... zase jak ke komu a jak kde. Něco jinýho je, když je to s nadřizeným, něco jinýho je, když je to s podřizeným, něco jinýho je, když je to s kamarádem, nebo jinde... na každýho platí ‚jinej metr‘ a podle toho musíš zareagovat. Zažil jsem to samozřejmě ze všech těch pozic... (...) A samozřejmě v hospodě se o tom mluví, ti chlapi řeknou: ‘Kdybych já věděl/kdyby můj kluk... tak ho vyhodím.’“*

Tomáš se s negativními reakcemi vesměs nesetkal, uvedl pouze dva příklady v rámci rodiny, které se ale staly ještě před tím, než se ke své homosexualitě přihlásil.

- Tomáš: *„Nesetkal... nebo možná někdy jo, ale nevěnoval jsem tomu pozornost. Nevím, na co bych si negativního vzpomněl. Možná, že táta, když se to o mně ještě nevědělo tak mi furt říkal: ‚Ohol se, vypadáš jako buzerant.‘ (...) A moje babička mi řekla... to jsem u ní jednou takhle seděl, to bylo snad ještě před tou holkou, co jsem měl – žejo, to už mi bylo přes 20, neměl jsem ještě holku a všem to bylo divný -, tak jsme jednou seděli u televize a tam bylo něco na tohle téma a ona mi jednou řekla: ‚Jestli ty budeš ten homosexuál, mě by to zabilo.‘“*

Zuzana uvedla, že ona osobně se s negativní reakcí na vlastní osobu nikdy nesetkala, ale zmiňuje, že prarodič její přítelkyně nepřijímá odlišnou sexuální orientaci své vnučky.

- Zuzana: „*Ne. Vlastně jediný trochu špatný je to u přítelkyně v rodině, že děda to moc nebere, ale jinak jsem se nesetkala za tu dobu s nikým a to nemám problém to říct vlastně komukoliv v práci... když se s někým znám deset minut a zeptá se, tak mu to řeknu tak, jak to je.*“

Během **druhého** a **třetího** tématu se aktéři vyjadřovali k tomu, zda se někdy dostali do situace, kdy se stali obětí šikany či domácího násilí kvůli jejich odlišné sexuální orientaci, a pokud ano, jak v dané situaci reagovali, popřípadě, pokud nic takového nezažili, zda si dokáží představit, jak by přibližně reagovali.

Patrik uvedl, že se na střední škole stal obětí šikany, kvůli které byl nucen školu opustit, ale zároveň dodává, že s jeho odlišnou sexuální orientací to nesouviselo.

- Patrik: „*Stal jsem se obětí šikany na střední, ale... padaly tam narážky jako ‚buzna‘ a takhle, ale to nebylo kvůli té sexualitě jako takový, ale bylo to spíš proto, že mě neměli rádi. Takže celkově s negativní reakcí ohledně mé sexuality, proto říkám, jsem se nesetkal, protože to s tím úplně nesouviselo. (...) Já jsem odešel z té školy.*“

Petr se vyjádřil, že násilí nikdy nezažil, ale jistou formu šikany ano a zmiňuje, že při reakci by se opíral o zákonné předpisy.

- Petr: „*No, asi ne.... násilí určitě ne. Je otázka, co je šikana. Samozřejmě, jestli to ovlivní váš profesní růst, tak to jistá forma šikany asi taky je, žejo. (...) Bylo období, když jsem byl na vojně, že i ti kontráši po mně šli, žejo, to byl pro ně úlovek. (...) Já když na to přijdu někde, tak to řeším rázně a za sebe bych to, si myslím, řešil úplně stejně, protože většinou vycházím z toho, že je nějaká znalost toho předpisu...“*

Tomáš podobnou situaci nikdy nezažil a vysvětluje, že kdyby ano, případné reakce na tyto situace by nejspíše záležely na jeho věku, ale konkrétní reakcí si jistý není.

- Tomáš: „*Ne. (...) To by záleželo, jak moc asi těžký by to bylo, protože já jsem člověk, kterej se nikdy nepral nebo tak... určitě bych do toho nešel takovým způsobem, abych ten konflikt ještě zhoršil. Prostě bych se snažil z toho asi vykecat... udržet si chladnou hlavu a udělat si z toho i srandičky a tak. Rozhodně bych nešel: ‚Jo ty mě tady pomlouváš, tak ti rozbiju hubu...‘ (...) Kdyby to bylo, když bych byl malej, nebo mladší, a byl bych na té škole, kde by mě kvůli tomu někdo šikanoval... nevím, jestli bych to nějak řešil nebo sklopil uši a říkal: ‚Ono to nějak bude.‘“*

Zuzana se s řešenými problémy nikdy nesetkala a sama si ani nedokáže představit, jak by v takové situaci reagovala.

- Zuzana: „*Ne. To si vůbec představit nedokážu, vůbec nechápu, jak by k tomu měl kdo důvod. Myslím si, že jsem taková, že všechno řeknu na rovinu... a že není důvod, aby někdo něco takového vůbec dělal... vůbec si to nedokážu představit.*“

Oliver zmínil negativní přístup třídního kolektivu v první třídě gymnázia, ale zároveň uvádí, že to jako šikanu nevnímá.

- Oliver: „*To bych neřekl, vyloženě... ale vlastně, když jsem byl na osmiletém gymnáziu, tak v šesté třídě, ale tím pádem první třídě gymnáziu, tak jsem hodně blbě zapadal do té třídy, jakože jsem byl hodně tichej a tak, a některý lidi mě moc nemuseli v té době, nevím proč, ale vyloženě šikana to nebyla. (...) Kdybych byl šikanovaný, asi bych to držel v sobě si myslím... trvalo by dýl, než bych to řekl rodičům... a taky záleží v kolika letech bych byl šikanovaný*“

V rámci posledního **čtvrtého** tématu se aktéři vyjadřovali k tomu, zda by věděli, jaké sociální služby je v takových situacích možno využít.

Patrik nezmínil žádné sociální služby a řekl, že by nejspíše zvolil soudní cestu.

- Patrik: „*Tak vzhledem k tomu, že můj otec má docela vysoký příjem, tak bych asi šel s tím k soudu.*“

Petr uvedl, že by se obrátil na běžné sociální služby.

- Petr: „*Podle mě se dají využít jen běžné služby, který poskytuje město... to znamená, že mají nějaký ty organizace, který jsou schopný krátkodobě poskytnout ubytování, to funguje... ale tam bych nerozlišoval to, jestli to je ‚našinec‘ nebo jestli ho vykopli proto, že je nějaký jiný problém doma, takže aby ten člověk nespal pod mostem, tak si myslím, že by měl člověk být schopnej najít přes to město, přes ten sociální odbor a služby, který nabízí, nějakou možnost, kde by ho alespoň ze začátku, než by se chytil, dali dohromady.*“

Tomáš se vyjádřil ke konkrétní situaci vyhození z domova a uvedl, že zná člověka, kterému se konkrétní případ stal, sám by ale v té chvíli nevěděl, kam se obrátit.

- Tomáš: „*V tu chvíli bych to asi nevěděl, teď si to nedokážu představit, ale samozřejmě bych musel... protože co jinýho bych dělal. Pak je ta věc, že kdybych měl v tu chvíli partnera, kterej má nějaký bydlení, jestli by se dalo k němu... ale tohle je blbá věc. Já jsem znal jednoho kluka z Tábora, kterému se tohle stalo. Tam hrálo roli i to, že byl adoptovaný... (...). A právě, když mu bylo 18, tak to doma řekl a oni ho vyhodili ze dne na den... pak jsem se o něm dozvěděl nakonec, že si našel chlapa nějakýho, o trochu staršího, usadil se v Plzni, udělal si vysokou školu a úplně v pohodě tam existuje.*“

Zuzana uvedla, že by vůbec nevěděla, na jaké sociální služby by bylo možné se obrátit.

- Zuzana: „*To bych nevěděla... vůbec.*“

Oliver uvedl, že v současné době ví, kam by se mohl obrátit, ale dříve by si nebyl jistý.

- Oliver: „*Ted'ka to vím, ale třeba v tý šestý devátý třídě... to nevím, jestli bych to věděl v tý době... a asi bych se i bál obrátit. Potom na gymplu, kdyby se to stalo, ta to už bych asi věděl, že se dá obrátit na různý tísňový linky, že existuje vyloženě pomoc pro LGBT komunitu a tak. Takže taky záleží, kdy by se to stalo.*“

Výzkumné otázky

Jak jsem již zmínil, v rámci cíle výzkumu a jednotlivých okruhů otázek jsem stanovil tři výzkumné otázky týkající se problematiky coming outu, na které nyní v rámci daných rozhovorů budu hledat odpovědi.

1. „Jsou v procesu coming outu nějaké společné prvky, které se objevují u všech aktérů?“

Samotný proces coming outu se u jednotlivých aktérů v rámci rozhovorů ukázal být jako velmi individuální. V odpovědích je možné najít mnoho společných prvků (například období uvědomění si své odlišné sexuality, kde Patrik a Petr shodně uvedli dobu okolo 12-13 roku, Tomáš a Zuzana mezi 25 a 30 rokem), z nichž dva se objevovali u všech aktérů. Ten první se týká problematiky vnějšího coming outu a budu se mu věnovat v následující výzkumné otázce. Druhý prvek, který se objevuje u všech aktérů, je shodný pocit, že jejich odlišná sexuální orientace má, v porovnání s většinovou heterosexuální společností, nějaký dopad na jejich život. Samotné výpovědi toho, jaký ten dopad je, už se lišily. Patrik například vnímal tento dopad spíše pozitivně, Zuzana s Tomášem uvedli, že vnímají jako negativní hlavně problematiku potomků, Oliver uvedl některá omezení týkající se manželství, dětí, adopcí a cestování, ale dodal, že zároveň vnímá v tomto směru stále lepší se situaci, a Petr se vyjádřil, že odlišná sexuální orientace v jeho životě ovlivnila například výběr zaměstnání, koníčků, zájmů, přátel... Jednotlivé vnímání positivity či negativity tohoto dopadu se tedy u aktérů liší, avšak z jejich odpovědí shodně vyplývá, že samotný dopad pocítují všichni.

2. „Jaký typ coming outu vnímali/vnímají respondenti jako náročnější?“

Jak jsem naznačil výše, jeden ze dvou prvků, který se v rámci zkoumaného procesu objevuje u všech aktérů, se týká coming outu vnějšího, a zároveň se jedná i o odpověď na druhou výzkumnou otázku. Ze všech vyjádření aktérů vyplývá, že během života vnímali či stále vnímají do určité míry jako náročnější právě coming out vnější. Zuzana a Oliver shodně zmínili náročnost coming outu před rodiči, Tomáš s Patrikem uvedli, že v současné době tento problém nevnímají, ale dříve řešili to, komu to říci a komu ne, protože nevěděli, jak by mohlo reagovat okolí, a Petr se vyjádřil, že během svého života vnímá jako náročnější proces vnějšího coming outu, i když v současné době pocítuje v rámci této problematiky lepší reakce okolí. Dá se tedy

poměrně jasně říci, že na rozdíl od coming outu vnitřního (kdy například Patrik či Zuzana uvedli, že pro ně se o náročný proces nejednalo a nepociťovali během něj žádné problémy), se problémy s coming outem vnějším vyskytovaly do určité míry u všech respondentů a sami respondenti tyto problémy vnímali.

3. „Víte respondenti na jaké sociální služby je možno se obrátit v krizových situacích vzniklých v rámci problematického vnějšího coming outu?“

Třetí výzkumná otázka se zabývala zmapováním povědomí aktérů o možnostech využití sociálních služeb při krizových situacích vzniklých důsledkem problematického vnějšího coming outu. Jednotlivá vyjádření aktérů se velmi lišila. Patrik sociální služby vůbec nezmínil a uvedl, že by se podobné situace snažil řešit soudní cestou. Petr se vyjádřil, že by se obrátil na běžné služby, které poskytuje město a v rámci krizové situace vyhození z domu rodiči zmínil organizace, které poskytují krátkodobá ubytování. Tomáš uvedl, že by v danou chvíli nejspíše nevěděl, kam se obrátit, zároveň dodal, že by záleželo na situaci. Zuzana stručně uvedla, že by nevěděla, na jaké sociální služby je možné se obrátit. Oliver se vyjádřil, že v současnosti již o dané problematice povědomí má, zároveň zmínil tísňové linky či organizace, které pomáhají LGBT. Výsledky v rámci této otázky jsou tedy půl na půl. Dva aktéři by věděli, na jaké sociální služby je možné se obrátit, dva by nevěděli a jeden se ke sociálním službám vůbec nevyjádřil.

6. Diskuze

V rámci uskutečnění a následného vyhodnocení výzkumu se přímo nabízí porovnání daných výsledků s předešlou částí práce. Jak již bylo mnohokrát v předešlém textu zmíněno, coming out je velice individuální proces, který se ve svém průběhu u jednotlivců mnohdy velmi liší, zároveň ale není výjimkou, jak již dokazují výsledky předešlého výzkumu, že je možné nalézt určité společné prvky, které se v rámci osob procházejících tímto procesem objevují. V diskuzi budu tedy rozebírat jednotlivé kategorie a témata, se kterými jsem pracoval v rámci výzkumu a budu je konfrontovat s teoretickými poznatky z předešlé části textu.

První téma, které se v rámci výzkumu řešilo, bylo období uvědomění si své odlišné sexuality. V tomto směru se výsledky různé, avšak i přesto je možné najít částečnou spojitost. Podle Ondrisové¹³⁰ probíhá toho uvědomění u většiny mužů a žen mezi desátým a patnáctým rokem života. Zároveň dodává, že není výjimečné, když si muž či žena začne uvědomovat svou odlišnou sexualitu až v pozdějším věku. V tomto směru tedy výsledky realizovaného výzkumu souhlasí. Jako období uvědomění si odlišnosti ve své sexualitě uvedli Patrik a Petr shodně dvanáct až třináct let, Oliver přibližně patnáct let, Zuzana dvacet pět let a Tomáš mezi dvaceti sedmi a dvaceti osmi lety. V tomto směru tedy odpovídá, že většina aktérů si tuto odlišnost uvědomila mezi desátým a patnáctým rokem, zároveň ale dva aktéři uvedli, že pro ně dané období nastalo až v pokročilejším věku, než tomu bylo u většiny.

Velmi zajímavé je porovnávat výsledky toho, jak nad danou skutečností aktéři přemýšleli, se stádií modelu coming outu podle Vivienne Cassové¹³¹, které, jak již bylo zmíněno v dané kapitole, kde tuto problematiku rozebírám, slouží pouze jako možný náčrt průběhu tohoto procesu. Tuto tezi podporují i výsledky výzkumu, protože ani u jednoho z aktérů se neobjevují všechna stádia, a ty, co se případně objevují, se navzájem různě prolínají. V rámci těchto výsledků je samozřejmě dobré myslet i na to, že jednotliví aktéři mohli samotný proces vnitřně prožívat do jisté míry komplexněji a dané pocity neuměli, či nechtěli v rámci rozhovorů interpretovat takovým způsobem, který by stoprocentně odpovídal jejich pocitům. U Patrika například je možné nalézt určitou formu prvního stádia, kdy si danou odlišnost v sexualitě nejdříve nechtěl připustit a myslel si, že se jedná o stav, který přejde. Následně však uvedl zkušenost, která ho přesvědčila o opaku a poté tuto skutečnost i přijal, což by odpovídalo čtvrtému až šestému stádiu. Patrik taktéž zmínil plnou podporu ze strany rodičů, což, jak je zmíněno v podkapitole o vnějším coming outu¹³², může dle Slobody, jakožto coming out v liberálním a přijímajícím prostředí, zlepšit coming out vnitřní, což by mohlo vysvětlovat jeho víceméně bezproblémové přijetí. U Zuzany, na druhou stranu, není možné určit žádnou spojitost s danými stádii, protože nad tím dle vlastních slov vůbec nepřemýšlela a šla do toho „po hlavě“. Stejně tak u Petra není možné spojit jeho vyjádření s určitými stádii. Tomáš naopak popsal určitou formu popírání, která jeho coming out ze začátku doprovázela, zároveň ale uvedl jistou formu zájmu o danou problematiku, přičemž dodal, že tento zájem nevztahoval ke své vlastní odlišnosti, což by opět odpovídalo variantě prvního stádia. Oliver pak v rámci tohoto

¹³⁰ Viz. 3.1. Definice coming outu.

¹³¹ Viz. 3.2. Vnitřní coming out.

¹³² Viz. 3.3. Vnější coming out.

uvědomění přemýšlel nad moralitou daného stavu a nad tím, kdo vlastně je (jestli gay, bisexuál, či pansexuál), což je opět jistá forma prvního stádia.

V podkapitole o vnitřním coming outu byla popsána i problematika revize představy o budoucnosti, kterou daný jedinec může procházet, konkrétně například téma rodičovství. Z tohoto se v rámci výzkumu vyjádřili dva aktéři. Zuzana uvedla, že by do budoucna dítě chtěla, v rámci své odlišné sexuální orientace to ovšem vnímá jako problém. Tomáš zmiňuje negativum svého uvědomění si, že nikdy nebude mít potomka, kterému by mohl něco předat. V rámci revize budoucnosti se vyjádřil i Petr, který uvedl, že jeho odlišná sexuální orientace měla vliv na výběr jeho zaměstnání, koníčků, apod, což koresponduje s tím, co tvrdí Brzek a Pondělíčková-Mašlová ve své knize „Třetí pohlaví“.

Projevy vnějšího coming outu u aktérů se různily. U Patrika a Tomáše je například možné najít jistou formu „lži-managementu“¹³³, kdy si v určitém období svého coming outu vybírali, komu sdělí informaci o své odlišné sexuální orientaci a komu ne. U Olivera a Zuzany je zase možné vnímat v předešlém textu řešenou problematiku coming outu před rodiči. Zuzana tímto coming outem ještě neprošla a dle svých vlastních slov ho obává kvůli tomu, že rodiče jsou konzervativně smýšlející. Oliver si tímto coming outem již prošel, avšak stále má problémy o daném tématu s členy rodiny hovořit.

Problematika homofobie či negativních reakcí na odlišnou sexuální orientaci se ve vyprávění aktérů příliš nevyskytuje, je ale možné najít určité prvky, které by s daným pojmem tak, jak je definovaný v první kapitole¹³⁴, šly spojit. Tomáš a Patrik například zmiňují, že během svého života na jejich osobu padaly homofobní urážky (u Tomáše v rámci rodiny, u Patrika ve školním prostředí), nicméně oba tvrdili, že s jejich odlišnou sexuální orientací to spojitost nemělo. V tomto směru je tedy možno najít oporu například u Slobody, který spojuje problematiku homofobie s problematikou maskulinity, kdy homofobní narážky či nadávky slouží jako nástroj ke snaze zdiskreditovat určité, normě v daném kolektivu se vymykající typy maskulinity (většinou ty femininní) a nemusí tak nutně souviset se sexualitou oběti těchto narážek.

Co se týče možností využití sociálních služeb v krizových situacích vycházejících právě z problematického vnějšího coming outu, vyjádření jednotlivých aktérů byla opět velmi individuální. Dva aktéři uvedli, že by nevěděli, na jaké služby je možné se obrátit a jeden by v podobných situacích volil soudní cestu. Zbylí dva aktéři by jistý přehled v dané situaci měli. Petr se vyjádřil v rámci situace, kdy je jedinec vyhozen rodiči z domu kvůli své sexuální orientaci a uvedl, že je možné využít například organizace, které poskytují krátkodobá ubytování, což částečně odpovídá řešení nastíněnému ve čtvrté kapitole této práce¹³⁵. Oliver zmínil, že v současné době má povědomí o tom, že je možné využít tísňové linky (taktéž zmíněné ve čtvrté kapitole¹³⁶) či organizace, které se přímo zabývají pomocí LGBT¹³⁷. Samotné

¹³³ Viz. 3.3. Vnější coming out.

¹³⁴ Viz. 1.1. Definice homosexuality a důležitých pojmů s ní souvisejících.

¹³⁵ Viz. 4.2. Dobrovolné či vynucené opuštění domova.

¹³⁶ Viz. 4.1. Domácí násilí; 4.2. Dobrovolné či vynucené opuštění domova.

¹³⁷ Viz. 4.1. Domácí násilí; 4.3. Šikana a diskriminace ve škole.

povědomí o možnostech využití těchto služeb, jak jsem již zmínil v úvodu ke čtvrté kapitole, se v rámci výsledků daného výzkumu nezdá být příliš velké.

V diskuzi jsem se snažil nalézt tematické prvky vycházející z vyprávění aktérů realizovaného výzkumu a porovnat je s tou částí práce, ve které jsem vycházel z literatury či jiných zdrojů. K samotnému porovnání jsem pak zvolil taková témata (či kategorie), která se zdála být dostatečně dobře uchopitelná, popřípadě obsahovala prvky, které se daly s danou částí práce jasně porovnávat.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se věnoval tématu *Coming out v životě homosexuála*.

První kapitola se zabývala samotným termínem homosexuality, pojmy, které s ní souvisejí, a možnými příčinami vzniku této odlišné sexuální orientace. Definice pojmů, jako jsou *homosexualita*, *bisexualita*, *homofobi* či *heteronormativita*, ale i popsání problematiky (homo)sexuality a (homo)sexuálního chování, či zmapování pohledů na možné příčiny vzniku homosexuality, poskytnuly potřebný terminologický základ pro další kapitoly a poukazovaly na důležitý faktor, s tématem práce silně související, a to sice, že ač se jednotlivé odborné pohledy na příčiny vzniku homosexuality do určité míry liší, v současné době se téměř všechny shodují na tom, že homosexualita je stav, který je geneticky či biologicky podmíněn, a nedá se tedy naučit či odnaučit.

Druhá kapitola se zabývala homosexualitou jakožto součástí společnosti. Stručně mapovala to, jak na tuto odlišnou sexuální orientaci bylo pohlíženo v různých historických dobách a kulturách jako jsou pravěk (přírodní národy), starověk (Řecko, Řím, Egypt, Čína a Babylonská říše), středověk (raný až pozdní středověk v Evropě) a novověk (renesance, vznik pojmu „třetí pohlaví v roce 1867). Dále mapovala tuto problematiku v rámci české historie, kde poukazovala především na klíčové události, které měly dopad na samotné vnímání homosexuality ve společnosti (trestní zákoník „Karolina“ z roku 1532, jeho zmírnění v roce 1787, časopis „Hlas sexuální menšiny“ v roce 1931, období druhé světové války, rok 1961 a legalizace pohlavního styku mezi osobami stejného pohlaví, sametová revoluce, otázka registrovaného partnerství v roce 1995). Kapitola také poskytla vhled do problematiky homosexuality a České republiky v současnosti, a to především z pohledu práva (otázka registrovaného partnerství a manželství, antidiskriminační zákon), sociologických dat (Albert Kinsey a jeho škála hetero-homosexuality, výzkumy veřejného mínění týkající se postojů občanů ČR vůči homosexuálně orientovaným jedincům, či jejich právům), ale i v rámci organizací angažujících se v oblasti práv LGBT (STUD, PROUD, PRAGUE PRIDE, Jsme fér, Logos,...). V tomto směru kapitola problematiku z mého pohledu dostatečně popsala a poskytla propojení historických pohledů na homosexualitu s těmi současnými, kde se zaměřila především na zmapování právních hledisek, postojů veřejnosti a organizací, které se zabývají problematikou LGBT.

Třetí kapitola se věnovala klíčovému pojmu *coming out*. Předložila jeho definici a následně i rozdělení na *coming out* vnitřní, vnější a sekundární. V rámci *coming outu* vnitřního představila model Vivienne Cassové s jednotlivými možnými stádii tohoto procesu, specifikovala problematiku revize budoucnosti a vyrovnávání se s touto skutečností. Dále poskytla popis *coming outu* vnějšího a jeho specifik (např. *coming out* před rodiči či tzv. *lži management*), na který navazují další části práce. Také představila *coming out* sekundární (či rodičovský), čímž bylo dokázáno, že celý proces *coming outu* se netýká pouze homosexuálních jedinců, kteří jím prochází, ale i jedinců, kteří jsou konfrontováni s vnějším *coming outem* jakéhokoliv gaye či lesby. Závěr kapitoly pak mapoval specifické problémy *coming outu* v konkrétních fázích života jako jsou dospívání a raná dospělost (problematika školního

prostředí), dospělost (coming out a rodina) a stáří (pečovatelská a lékařská zařízení). Kapitola dle mého dostatečně zmapovala problematiku coming outu jako takového a poukázala na jistá specifika, se kterými pracuje následující část práce.

Čtvrtá kapitola navázala na kapitolu předchozí a zabývala se konkrétními situacemi, které mohou nastat v rámci vnějšího coming outu, a možnostmi jejich řešení pomocí nástrojů sociální práce. Řešila problematiku domácího násilí, dobrovolného či vynuceného opuštění domova, šikany a diskriminace ve škole a v lékařských a pečovatelských pobytových zařízeních, a z hlediska naplnění cíle mapovala možnosti využití nástrojů sociální práce a sociálních služeb v těchto situacích.

Pátá kapitola se věnovala kvalitativnímu výzkumu, v rámci kterého byly realizovány rozhovory s pěti homosexuálně orientovanými aktéry, a který poskytl potřebný vhled do této problematiky z pohledu lidí, kteří si procesem vnitřního a vnějšího coming outu prošli, či stále procházejí. Cílem výzkumu bylo zmapovat průběh coming outu a povědomí o možnostech využití sociálních služeb při problematickém vnějším coming outu u vybraného vzorku homosexuálně orientovaných osob žijících na území Českých Budějovic. Aby mohl být cíl splněn, stanovil jsem tři výzkumné otázky na které jsem se snažil prostřednictvím výpovědí aktérů odpovědět. V tomto směru se mi tedy cíl splnit podařilo a výsledky tohoto výzkumu přispěly k vhodnému doplnění teoretických poznatků z předešlých kapitol.

Tyto výsledky jsem s již zmíněnými teoretickými výsledky hned v další kapitole porovnával, přičemž jsem stále měl na paměti rozsah a typ odborné práce, a proto jsem k porovnávání volil taková témata, která byla velmi jasně uchopitelná a nebylo u nich třeba komplexních rozborů a spekulací.

V práci jsem si kladl za cíl **zmapovat problematiku coming outu se zaměřením na coming out vnější, problematické situace, které během něj mohou nastat, a jejich možná řešení pomocí nástrojů sociální práce.** V závěru mohu konstatovat, že se mi cíl podařilo bezezbytku naplnit. **První** kapitola poskytla potřebnou terminologickou základnu pro zbylou část práce, a došla k důležitému závěru, že **homosexualitu není možné naučit či odnaučit – v tomto ohledu je tedy při jejím vzniku jistý genetický či biologický vliv nezpochybnitelný.** Ve **druhé** a **třetí** kapitole jsem pak zmapoval problematiku homosexuality a především coming outu samotného z hlediska jedince, ale i společnosti. **Proces coming outu se ukázal jako velmi individuální a komplexní – jak na úrovni jedince, který si jím prochází (vnitřní a vnější), tak i na úrovni jeho rodičů, či jiných blízkých (sekundární), a popřípadě i společnosti (problematika práv LGBT či postojů veřejnosti vůči nim).** Důležitým závěrem je i to, že **tento proces může probíhat v různých fázích života, a každá fáze s sebou přináší odlišné výzvy. Netýká se tedy pouze mládí, ale i dospělosti a stáří.** **Čtvrtá** kapitola se soustředila na zmapování a řešení specifických problémů vzniklých v rámci coming outu vnějšího pomocí nástrojů sociální práce a představila, že **je možno v těchto krizových situacích využít i běžné sociální služby, nejen pouze ty specializované na pomoc LGBT.** V **páté** kapitole byl prezentován realizovaný výzkum, který doplnil práci o „praktický vhled“ a potvrdil již zmíněnou individualitu zkoumaného proces. V rámci výzkumu také vyvstal závěr, že **polovina dotazovaných by nevěděla, na jaké sociální služby je možné se v krizových situacích, vzniklých v rámci coming outu vnějšího, obrátit.** **Šestá** kapitola se

pak zabývala porovnáváním výsledků zjištěných z výzkumu v předešlé kapitole s poznatky z prvních čtyř kapitol, což opět přispělo k naplnění cíle.

Nutno podotknout, že problematika coming outu, jak již bylo mnohokrát zmíněno, je velmi komplexní a jen stěží je možno ji celou obsáhnout v rámci jedné odborné práce. Jak je v předešlém textu představeno, toto téma zahrnuje mnoho různých způsobů, kterými se dá nad danou problematikou přemýšlet (ať už se jedná o coming out z pohledu rodičů, u seniorů atd.), proto jsem se snažil práci koncipovat spíše jako úvod do dané problematiky a zároveň poskytnout přidanou hodnotu v rámci studovaného oboru, tedy nabídnout vhled do problematických situací spojených s vnějším coming outem a jejich možných řešení pomocí nástrojů sociální práce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné publikace:

Brzek, Antonín; Pondělíčková-Mašlová, Jaroslava, *Třetí pohlaví*, Praha: SCIENTIA MEDICA, 1992, ISBN 80-85526-03-4.

Dorazil, Otakar, *Vládcové nového věku 2*, Praha: Amlyn, 1993, ISBN 80-901316-7-0.

Fafejta, Martin, *Sexualita a sexuální identita*, Praha: Portál, 2016, ISBN 978-80-262-1030-6.

Fanel, Jiří, *Gay historie*, Praha: Dauphin, 2000, ISBN 80-7272-010-4.

Havlíková, Jana, *Sociální práce na základních školách a ve školských poradenských zařízeních: analýza současného stavu v České republice*, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2018, ISBN 978-80-7416-332-6.

Himl, Pavel; Seidl, Jan; Schindler, Franz, *„Miluji tvory svého pohlaví“*, Praha: Argo, 2013, ISBN 978-80-257-0876-7.

Janošová, Pavlína, *Homosexualita v názorech současné společnosti*, Praha: Karolinum, 2000, ISBN 80-7184-954-5.

Karras, Ruth Mazo, *Sexuality in Medieval Europe: Doing Unto Others*, Routledge, 2012, 2. vydání, ISBN 978-0415693899.

Martin, C., Putna, *Křesťanství a homosexualita: Pokusy o integraci*, Praha: Torst, 2012, ISBN 978-80-7215-434-0.

Matoušek, Oldřich, kol., *Základy sociální práce*, Praha: Portál, 2012, 3. vydání, ISBN 978-80-262-0211-0.

Matoušek, Oldřich; Koláčková, Jana; Kodymová, Pavla, *Sociální práce v praxi*, Praha: Portál, 2012, 2. vydání, ISBN 978-80-7367-818-0.

Novotná, Jolana, *LGBT Senioři/rky – Neviditelná menšina*, Praha: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, 2016, ISBN 978-80-88175-06-3.

Ondrisová, Sylvia, kol., *Neviditelná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*, Nadácie Občan a demokracia; Minority Rights Group – Slovakia, 2002, ISBN 80-968528-5-X.

Reichel, Jiří, *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, Praha: Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-247-30006-6.

Sloboda, Zdeněk, *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, PASPARTA Publishing, 2016, ISBN 978-80-88163-09-1.

Šrámková, Taťána, *Sexuologie pro zdravotníky*, Praha: Galén, 2015, ISBN 978-80-7492-162-9.

Voňková, Jiřina; Spoustová, Ivana, *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, Praha: proFem, 2016, ISBN 978-80-90-4564-5-7.

White, Michael, *Leonardo: The First Scientist*, St. Martin's Press, 2000, ISBN 978-0312203337.

Zvěřina, Jaroslav, *Sexuologie (nejen) pro lékaře*, Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, 2003, ISBN 80-7204-264-5.

Tištěná periodika:

Průvodce sociální oblastí města České Budějovice, 2018, Odbor sociálních věcí Magistrátu České Budějovice, zpracovatelé: Odbor sociálních věcí, oddělení sociální pomoci.

Diplomové práce:

Ďurková, Lucie, *Dětská šikana z pohledu sociálního pracovníka ve vybraných zařízeních*, Bakalářská práce, České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, katedra praktické teologie, 2009, vedoucí práce: Mgr. Lucie Maliňáková.

Jančová, Tereza, *Průběh procesu „COMING OUT“ u gayů*, Diplomová práce, Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, katedra psychologie, 2008, vedoucí práce: Mgr. Tomáš Řiháček, Ph.D.

Kopuleťá, Veronika, *Homosexualita a coming out v kontextu dějin a sociálních změn*, Diplomová práce, Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra sociální pedagogiky, 2009, vedoucí práce: Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D.

Ostříž, Rastislav, *Role sociálního pracovníka na školách*, Diplomová práce, Olomouc: Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, katedra křesťanské sociální práce, 2018, vedoucí práce: doc. PaedDr. Tatiana Matulayová, Ph.D.

Vališová, Monika, *Coming Out – Rodiče, děti a homosexualita*, Diplomová práce, České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, katedra praktické teologie, 2012, vedoucí práce: Mgr. Markéta Elich, Ph.D.

Internetové zdroje:

American Psychological Association, Sexual orientation and homosexuality, [online], 2013, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://web.archive.org/web/20130808032050/http://www.apa.org/helpcenter/sexual-orientation.aspx>

Bílý kruh bezpečí, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.bkb.cz/>

Centrum pro výzkum veřejného mínění, *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019*, [online], 2019, [cit. 5. 3. 2020] dostupné na: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/4944-postoje-verejnosti-k-pravam-homosexualu-kveten-2019>

Clemons, Rick, *The Unique Challenges Of Coming Out As A Gay Later In Life*, in. HuffPost, [online], 2016, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: [https://www.huffpost.com/entry/coming-out-gay-late-in-](https://www.huffpost.com/entry/coming-out-gay-late-in-life_n_5493292?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAKFgXHx6a7PdHK)

[life_n_5493292?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAKFgXHx6a7PdHK](https://www.huffpost.com/entry/coming-out-gay-late-in-life_n_5493292?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAKFgXHx6a7PdHK)

Česko, 2018: „*Homosexualita je nemoc, léčit se nedá. Můžete se zastřelit,*“ radil učitel studentce, in. Český Rozhlas – Radio Wave, [online], 2018, [cit. 5. 3. 2020] dostupné na: <https://wave.rozhlas.cz/cesko-2018-homosexualita-je-nemoc-lecit-se-neda-muzete-se-zastrejit-radil-ucitel-7693837>

Diecézní charita České Budějovice – Intervenční centrum, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.dchcb.cz/sluzby-a-projekty/intervencni-centrum/>

Frankowski, L., Barbara, *Sexual orientation and adolescents*, In. Pediatrics, [online], 2004, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://pediatrics.aappublications.org/content/113/6/1827.long>

Grant, Bob, *Zeroing in on the „Gay Gene“*, In. TheScientist, [online], 2014, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.the-scientist.com/the-nutshell/zeroing-in-on-the-gay-gene-36403>

Homosexualita v antickém Řecku, in. Antický svět, [online], 2016, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://www.antickysvet.cz/26124n-homosexualita-v-antickem-recku>

Charlie, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://www.charlie.li/o-nas>

Jihočeská Lambda, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.klucicb.cz/home.php>

Jsme fér, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: https://www.jsmefer.cz/kdo_jsme

Jsme fér, *Jak to vypadá s manželstvím pro všechny...*, [online], 2018, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: https://www.jsmefer.cz/jak_to_vypada

Linka Bezpečí, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.linkabezpeci.cz/>

Logos, *Logos ČR – LGBTQ křesťané a křesťanky*, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://www.logoscr.cz/o-logosu>

Město pro rodinu – Azylový dům FILIA, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://rodina.cbudejovice.cz/misto/azylovy-dum-filia>

Městská charita České Budějovice: Dům sv. Pavla – Azylový dům pro muže, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://mchcb.cz/jak-pomahame/centrum-pro-osoby-bez-domova-dum-sv-pavla/dum-sv-pavla-azylovy-dum-pro-muze/>

Nguyen, Christina, “*A Linkage Between DNA Markers on the X Chromosome and Male Sexual Orientation*” (1993), by Dean H. Hamer and Charles A. Thomas, In. Embryo, [online], 2017, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://embryo.asu.edu/pages/linkage-between-dna-markers-x-chromosome-and-male-sexual-orientation-1993-dean-h-hamer-and>

Ohrožené dítě, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.ohrozenedite.cz/>

OLLOVE – Občanské sdružení, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://www.ollove.cz/o-nas/>

OSPOD, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://www.ospod.cz/volna-sekce-1/z-vasich-dotazu/>

Pirátská strana – Georgia Hejduková, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: https://wiki.pirati.cz/lide/georgia_hejduk

Plachá, Irena, *Homosexualita seniorů je společenským tabu. Jak na coming out ve stáří?*, in. i-senior, [online], 2018, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.i-senior.cz/homosexualita-senioru-je-spolecenskym-tabu-jak-na-coming-out-ve-stari/>

Prague Pride, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.praguepride.cz/cs/festival>

PROUD – Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, *Dlouhodobé cíle PROUDu*, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://proud.cz/o-proudu/cile-a-vize.html>

Richard Dawkins Foundation for Reason & Science, Darwin Day 2015 Questions: #4 How does evolution explain homosexuality?, In. Youtube, [online], zveřejněno 24. 3. 2015, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=IDmQns78FR8>

STUD, *O nás*, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://www.stud.cz/o-nas.html>

THEiA – krizové centrum, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://www.theia.cz/>

What is LGBT?, in. LGBT Ireland, [online], 2018, [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <http://lgbt.ie/what-is-lgbt/>

Zetiová, Michaela, *Jak přežít coming out*, in. Psychologie.cz, [online], [cit. 5. 3. 2020], dostupné na: <https://psychologie.cz/jak-prezit-coming-out/>

PŘÍLOHY

Příloha I. – Informovaný souhlas.

Příloha II. – Okruhy témat.

Příloha I. – Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Dokument slouží jako informovaný souhlas k použití informací získaných během rozhovoru v rámci kvalitativního výzkumu k bakalářské práci s názvem „Coming out v životě homosexuála“ (v rámci oboru Sociální a charitativní práce na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích) a zároveň jako souhlas s podmínkami a zásadami, které jsou součástí tohoto šetření. Tématem bakalářské práce a přidruženého výzkumu je coming out a jeho průběh u jednotlivých respondentů se zaměřením na problematiku coming out vnější.

Podpisem tohoto dokumentu potvrzujete, že jste si vědom/a následujícího:

- Vaše spolupráce na výzkumu je dobrovolná a není finančně či jinak ohodnocená.
- Informace získané během rozhovoru jsou důvěrné a mohou být použity a zpracovány pouze v rámci výzkumu, který je součástí výše zmíněné bakalářské práce.
- Rozhovor bude nahráván na mobilní zařízení.
- Vaše identita zůstane v plné anonymitě, při zpracování dat budou využita krycí křestní jména.
- V průběhu rozhovoru můžete odmítnout na jakoukoli otázku odpovědět, zároveň máte právo celý rozhovor kdykoliv ukončit a nic z toho pro Vás nebude mít žádné negativní důsledky.
- Máte právo na jakékoliv další informace týkající se zpracování údajů získaných během rozhovoru.

V případě jakýchkoliv dotazů se můžete obrátit na řešitele výzkumu Jakuba Luksche (jakub.luksch@email.cz) či vedoucího této bakalářské práce Mgr. Michala Kaczora (kaczom00@tf.jcu.cz).

Jméno respondenta/respondentky:

Jméno řešitele výzkumu:

Podpis:

Podpis:

Příloha II. – Okruhy témat

Respondent:

Datum:

První tematický okruh (Osobní otázky):

Věk:

Nejvyšší dosažené vzdělání:

Místo trvalého pobytu:

Druhý tematický okruh (Průběh coming outu):

- 1. Dokážete určit konkrétní období ve Vašem životě, kdy jste si uvědomil/a, že je ohledně Vaší sexuality něco jinak?**
- 2. Jak jste nad touto skutečností přemýšlel/a?**
- 3. Máte pocit, že Vaše odlišná sexuální orientace, v porovnání s většinou heterosexuální společností, má nějaký dopad na Váš život?**
- 4. Vnímáte jako složitější proces vyrovnávání se se svou odlišnou sexuální orientací, či sdělování jí lidem ve svém okolí?**

Třetí tematický okruh (Coming out vnější, možné problematické situace a jejich řešení pomocí nástrojů sociální práce):

- 1. Setkal/a jste se někdy s negativními reakcemi na Vaši osobu kvůli Vaší odlišné sexuální orientaci? Pokud ano, jak jste reagoval/a?**

- 2. Dostal/a jste se někdy do situace, kdy jste se stal/a obětí šikany (například ve škole, na pracovišti, či ve zdravotnických zařízeních) či domácího násilí kvůli Vaší odlišné sexuální orientaci?**

- 3. Jak jste/byste reagoval/a?**

- 4. Věděl/a jste/byste, jaké sociální služby je možno v takových situacích využít?**

ABSTRAKT

Luksch, Jakub, *Coming out v životě homosexuála*, České Budějovice, 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce: Mgr. Michal Kaczor.

Klíčová slova: coming out, homosexualita, sexualita, sexuální orientace, homofobie, sociální práce, LGBT, homosexualita v historii, práva homosexuálů, domácí násilí, šikana, diskriminace, vyhození z domova, homosexualita a stáří, sociální služby

Práce se zabývá problematikou coming outu v životě homosexuálně orientovaného jedince. Obsahuje samotné definice homosexuality, pojmů s ní souvisejících a popisuje možné příčiny vzniku homosexuální orientace. Dále mapuje jak byla homosexualita vnímána v kontextu historie a na to navazuje vzhledem do této problematiky v rámci České republiky v současnosti. Taktéž definuje samotný pojem „*coming out*“, představuje jeho jednotlivá dělení a popisuje specifické problémy v rámci coming outu v jednotlivých fázích života. Rovněž se zabývá možnými krizovými situacemi vzniklými na základě problematického vnějšího coming outu a jsou zde zmapována jejich řešení pomocí nástrojů sociální práce.

ABSTRACT

Coming out in the life of a homosexual

Key words: coming out, homosexuality, sexuality, sexual orientation, homophobia, social work, LGBT, homosexuality in history, homosexual rights, domestic violence, bullying, discrimination, ejection from the household, homosexuality and old age, social services

This bachelor's thesis deals with the problematics of a coming out in the life of a homosexual. It contains definitions of homosexuality, related concepts and describes possible causes of homosexuality's origin. The thesis maps how was homosexuality perceived in the context of history and continues with the insight of how it is perceived in Czech Republic nowadays. It also contains the definition of *coming out*, its different types and presents specific problems of a coming out in different phases of life. Furthermore it deals with possible crisis situations that can arise based on a problematic outer coming out and maps the social work's tools that can help with tackling those situations.